

Ewaluacja zewnętrzna

realizacji

Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność

na lata 2014-2020

Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania

„Zapilicze”

Realizacja:

OMIKRON Mariusz Wachowicz

1. Wstęp

Ewaluacja i zasady jej prowadzenia w LGD wynikają z wytycznych nr 5/3/2017 i 10/1/2022 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Planowane cele, metody i narzędzia ewaluacyjne mieszczą się z w zakresie wytyczonym przez Podręcznik Monitoringu i Ewaluacji Lokalnych Strategii Rozwoju z marca 2017 roku. Niemniej potrzeba ewaluacji wynika również z samego procesu realizacji Strategii oraz konieczności ciągłej dbałości o utrzymanie wysokiej jakości podejmowanych interwencji.

Zmiany społeczne i gospodarcze sprawiają, że konieczna jest analiza Strategii pod kątem jej aktualności, ale także sprawności i efektywności jej dotychczasowej realizacji oraz użyteczności podejmowanych działań i przyjmowanych rozwiązań. Rzetelne ocenienie Strategii na tym etapie wdrażania wymaga nie tylko przyjrzenia się uzyskanym efektom, ale także samemu procesowi, aby można było zidentyfikować elementy wymagające poprawy. Uzyskane wyniki zostaną wykorzystane w procesie aktualizacji Strategii oraz innych dokumentów Stowarzyszenia, ale również uwzględnione przez LGD w kolejnym okresie programowania 2021-2027.

Niniejszy raport jest zwięźczeniem ewaluacji prowadzonej w LGD pomiędzy kwietniem a grudniem 2022 roku. Jednak dane wykorzystane w raporcie pochodzą z różnych okresów od rozpoczęcia realizacji strategii w 2016 roku do 31 grudnia 2021. Oprócz danych z monitoringu prowadzonego systematycznie przez organy LGD, w planach komunikacji określone są konkretne działania mające na celu pozyskiwanie informacji oraz dzielenie się nimi z interesariuszami i ze społecznością. Działania te, szczególnie polegające na ankietowaniu odpowiednich grup respondentów, prowadzone były przez LGD systematycznie, według harmonogramu zapisanego w planie komunikacji.

Większość procesu zbierania danych potrzebnych do ewaluacji spoczywa na pracownikach Lokalnej Grupy Działania. Bez nich, ich systematycznej pracy i zaangażowania nie udało by się zgromadzić materiału do napisania niniejszego dokumentu. Podziękowania należą się nie tylko Pani Prezes, pracownikom, i członkom Zarządu ale także zaangażowanym w wywiady członkom Rady, uczestnikom spotkań grupowych, wnioskodawcom i beneficjentom. Nie można zapomnieć również o szeregowych członkach Stowarzyszenia, sympatykach oraz wszystkich respondentach, którzy rzetelnie wypełniali ankiety.

2. Streszczenie najważniejszych wyników badania

- W 2021 roku obszar oddziaływania stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Zapilicze” zamieszkiwało 33 104 osób. Liczba ludności obszaru LGD „Zapilicze” zmniejszyła się od roku 2015 o 1,4%. Jedynie w gminie Stara Błotnica trend jest pozytywny, również ze względu na pozytywne saldo migracji.
- Na całym obszarze kurczy się segment ludności w wieku produkcyjnym (-5,1%) przy jednoczesnym wzroście liczby ludności w wieku poprodukcyjnym.
- Ludność w wieku produkcyjnym stanowi 60% ludności ogółem, jednak ta proporcja spadła z 62% w roku 2015.
- Ogółem liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tysięcy ludności wzrosła od 2015 roku o 15%, a zarówno liczba podmiotów jak i osób fizycznych prowadzących działalność o 18%.
- Najlepiej rozwiniętą pod kątem przedsiębiorczości gminą jest gmina miejsko-wiejska Białobrzegi, jednak dynamika wzrostu w tej gminie jest niższa niż przeciętna dla całego obszaru. Wciąż najniższy poziom rozwoju przedsiębiorczości charakteryzuje gminę Radzanów.
- Liczba zarejestrowanych jako bezrobotne osób spadła w ciągu sześciu ostatnich lat o niemal jedną czwartą, a stopa bezrobocia w obszarze działania LGD „Zapilicze” zmniejszyła się o 20% do poziomu 5,4% w roku 2021.
- Odwrotnie niż w województwie mazowieckim, większość zarejestrowanych bezrobotnych na obszarze LGD stanowią mężczyźni, których liczba spada też nieco wolniej niż liczba zarejestrowanych jako bezrobotne kobiet.
- W całym regionie wskaźnik liczby organizacji pozarządowych wzrósł w porównaniu z rokiem 2015 o 18%. Najbardziej wskaźnik liczby NGO na 10 tys. mieszkańców wzrósł w gminie miejsko-wiejskiej Wyśmierzyce.
- Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej na obszarze gmin Lokalnej Grupy Działania „Zapilicze” zmniejszył się w ciągu sześciu lat o połowę, wciąż jednak pozostaje nieco powyżej średnich wartości dla województwa mazowieckiego
- 85% ankietowanych mieszkańców obszaru LGD „Zapilicze” przynajmniej w pewnym stopniu zgadza się z twierdzeniem, że ich miejsce zamieszkania jest miejscem dobrym do życia i można w nim realizować podstawowe potrzeby. W tej liczbie 29% stanowczo jest tego zdania.
- 65% mieszkańców potwierdza w badaniu, że w ciągu ostatnich sześciu lat warunki do życia w gminach obszaru LGD „Zapilicze” poprawiły się. 19% badanych nie dostrzega jednak zmian na lepsze w swoim otoczeniu od momentu wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju.
- 22% badanych zastanawia się nad zmianą miejsca zamieszkania. Najważniejszym powodem jest brak perspektyw zawodowych.

- Jeśli mieszkańcy sami mogliby decydować o wydatkach finansowych to na pierwszym miejscu, 36% wskazań, znalazła potrzeba promocji własnego regionu. Drugie miejsce z 35% odpowiedzi zajęła infrastruktura i oferta sportowo – rekreacyjna, a trzecie miejsce infrastruktura drogowa (26% odpowiedzi).
- Lokalna Grupa Działania „Zapilicze” jest rozpoznawaną organizacją w regionie. 84% mieszkańców obszaru LSR zna LGD.
- Biuro LGD zostało ocenione bardzo pozytywnie. Prawie wszyscy z beneficjentów i wnioskodawców, którzy odpowiadali na ankietę oceniło funkcjonowanie Biura bardzo wysoko lub wysoko.
- Ocena Biura LGD na szczegółowych wymiarach wskazuje, że klienci Biura najwyżej cenią sobie fakt, iż pracownicy są mili i uprzejmi (78% ocen bardzo wysokich) oraz, że udzielają rzetelnych informacji i porad (78%).
- 90% ankietowanych potwierdza, że nabory ogłaszane przez LGD odpowiadały na potrzeby mieszkańców, w tym 41% badanych twierdzi, że wpisywały się idealnie.
- Niemal wszyscy (94%) ankietowani wnioskodawcy i beneficjenci uważają, że środki przeznaczone na realizację Lokalnej Strategii Rozwoju zostały wydane efektywnie.

1.	Wstęp	2
2.	Streszczenie najważniejszych wyników badania.....	3
3.	Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji.....	6
3.1.	Cel główny i cele szczegółowe badania.....	6
3.2.	Zakres przedmiotowy badania	6
3.3.	Kryteria ewaluacyjne	6
3.4.	Pytania badawcze.....	7
4.	Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania.....	9
5.	Opis wyników badania wraz z ich interpretacją.....	14
5.1.	Charakterystyka obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju	14
5.2.	Opinie i potrzeby mieszkańców obszaru Lokalnej Strategii Rozwoju	19
5.3.	Funkcjonowanie LGD.....	26
5.4.	Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju	36
6.	Odpowiedź na wszystkie wskazane pytania badawcze	40
7.	Podsumowanie, wnioski i rekomendacje.....	45
8.	Spis tabel i wykresów	47
9.	Aneksy tworzone w toku realizacji badania	49
9.1.	Scenariusz wywiadu pogłębionego z wnioskodawcami/beneficjentami:.....	49
9.2.	Scenariusz wywiadu pogłębionego z przedstawicielami gmin:	49
9.3.	Ankieta kierowana do wnioskodawców, beneficjentów i członków LGD.....	50
9.4.	Ankieta kierowana do mieszkańców obszaru LGD.....	57
9.5.	Scenariusz zogniskowanego wywiadu grupowego	66

3. Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji.

3.1. Cel główny i cele szczegółowe badania

Celem głównym badania jest przeprowadzenie ewaluacji zewnętrznej funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania oraz realizacji Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność.

Cele szczegółowe:

- Wypełnienie obowiązku przeprowadzenia ewaluacji zewnętrznej (zgodnie z Wytycznymi 5/3/2017 i 10/1/2022 MRiRW).
- Uzyskanie użytecznych informacji na temat wdrożenia LSR.
- Opracowanie rekomendacji oraz planu ich wdrożenia.
- Wykorzystanie wyników badań społecznych we wstępnej konceptualizacji kolejnej LSR

3.2. Zakres przedmiotowy badania

Realizacja LSR: stopień realizacji celów i wskaźników, stopień realizacji wybranych operacji, wykorzystania budżetu, jakość stosowanych kryteriów wyboru operacji i procedur, oddziaływanie realizacji LSR na rozwój lokalny, bariery realizacji LSR, jakość procesu partycypacji, operacji i procedur.

Działalność biura: efektywność pracy biura i organów LGD, ocena przebiegu konkursów, ocena sposobu przepływu informacji, efektywność promocji i aktywizacji lokalnej społeczności, innowacyjność, proces rozwoju pracowników, efektywność animacji i doradztwa, ochrona danych osobowych, jakość procesu archiwizacji i monitoringu.

Funkcjonowanie partnerstwa: jakość podejmowanych uchwał, skuteczność nadzoru nad biurem LGD, jakość reakcji na zmieniające się warunki, umiejętność współpracy i atmosfera pracy, skuteczność działań strategicznych, jakość współpracy regionalnej i ponadregionalnej, jakość relacji z otoczeniem i promocji.

3.3. Kryteria ewaluacyjne

Kryteria ewaluacyjne stosowane w badaniach to: **skuteczności** bezpośrednio pozwalająca ocenić, na ile efektywne są działania w zakresie osiągnięcia celów określonych w dokumentach programowych oraz jak skuteczna jest działalność biura LGD. Z kryterium skuteczności powiązane jest również kryterium **użyteczności**, które rozumiane jest, jako kryterium pozwalające ocenić stopień zaspokojenia istotnych potrzeb grup docelowych lub przyczynienia się do rozwiązania problemów, niezależnie od tego, czy były one zasygnalizowane przez cele interwencji. Zastosowane będzie także kryterium **trwałości**.

Trwałość – w przypadku tego badania – pozwoli ocenić, w jakim stopniu pozytywne efekty zrealizowanych interwencji (na poziomie celów) mogą trwać po zakończeniu finansowania zewnętrznego, a także czy możliwe jest utrzymanie się wpływu tych projektów na proces rozwoju społeczności lokalnej w dłuższym okresie.

3.4. Pytania badawcze

Zgodnie z wytycznymi nr 5/3/2017 i 10/1/2022 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi opracowane zostały odpowiedzi na poniższe pytania badawcze zgrupowane w kategorii analitycznej:

Ocena wpływu na główny cel LSR (jeśli inny niż obszary poniżej)

- Jaki jest stopień osiągnięcia celu głównego i przypisanych do niego wskaźników LSR?

Ocena wpływu na kapitał społeczny

- Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?
- W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?

Przedsiębiorczość

- W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?
- Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?

Turystyka i dziedzictwo kulturowe

- W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?
- W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?

Grupy defaworyzowane

- Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
- Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?
- Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?

Innowacyjność

- W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
- Jak można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?

Projekty współpracy

- Jaka była skuteczność i efekty działania wdrażania projektów współpracy?
- Jaką formę i zakres powinny przyjmować projekty współpracy w przyszłości?

Ocena funkcjonowania LGD

- Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR?
- Jaka jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
- Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?

Ocena procesu wdrażania

- Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR odbywała się zgodnie z planem?
- Czy procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów?
- Czy kryteria pozwalały na wybór najlepszych projektów (spójnych z celami LSR)?
- Czy przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach?

Wartość dodana podejścia LEADER

- Czy działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji pomiędzy różnymi aktorami, budowanie powiązań między nimi i sieciowanie?
- Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany?
- Czy projekty realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR i czy te projekty przyczyniają się do jego wzmocnienia?
- Czy przeprowadzone w ramach LSR inwestycje są komplementarne względem siebie lub względem wiodącego projektu/tematu określonego w LSR?

Dodatkowe pytania badawcze:

- Jak układała się współpraca z Samorządem Województwa?
- Jaka jest jakość i znaczenie funkcjonowania wojewódzkiej sieci LGD?

4. Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania

Przeprowadzenie badania wymagało zebrania informacji pochodzących z szeregu rozproszonych źródeł, dokonania ich analizy, a następnie wypracowania rekomendacji na poziomie eksperckim. Implikuje to konieczność zastosowania w badaniu szerokiego instrumentarium metod i technik badawczych, dzięki którym możliwe było zgromadzenie kompletnego i wiarygodnego materiału badawczego dotyczącego efektów realizacji LSR. W związku z powyższym, zaplanowano realizację badania z wykorzystaniem koncepcji **triangulacji** metodologicznej.

Triangulacja to zróżnicowanie źródeł danych, metod badawczych i perspektyw badawczych, dzięki któremu możliwe jest zgromadzenie wszechstronnego materiału badawczego i poddanie go kompleksowej analizie i ocenie. Triangulacja została zastosowana odnośnie do:

- źródeł danych: przeanalizowane zostały zarówno dokumenty zastane różnego typu, jak i dane pochodzące ze wcześniejszych badań; zostały one uzupełnione danymi pierwotnymi;
- metod badawczych: łączenie różnych metod badawczych w badaniu tych samych zagadnień, co pozwoliło na uchwycenie różnych aspektów badanego przedmiotu; podejście to pozwoliło też wykorzystać mocne strony każdej metody przy wzajemnej ograniczeniu ich słabości;
- perspektyw badawczych: ewaluacja została przeprowadzona przez pracowników biura LGD oraz przez zewnętrznych doświadczonych badaczy, co pozwoliło uzyskać bogatszy i bardziej wiarygodny obraz badanych zagadnień.

Poza tym zastosowany został partycypacyjny model badania, którego ideą jest jak najszersze zaangażowanie społeczności, zarówno na etapie przygotowania badania, jego realizacji, jak i wnioskowania i rekomendacji.

W odniesieniu do zakresu przedmiotowego i podmiotowego badania niezbędne było zastosowanie holistycznego podejścia do metod i technik badawczych. W każdym z zamierzeń badawczych: realizacji strategii, działaniu LGD oraz funkcjonowaniu biura zastosowane zostały cztery metody lub techniki badawcze:

Badanie źródeł zastanych (desk research)

To metoda zbierania, analizy i interpretacji danych wytworzonych niezależnie od działań badawczych prowadzonych w czasie ewaluacji. Często nazywa się ją analizą danych wtórnych. Dane te można podzielić na wewnętrzne i zewnętrzne. Pierwsze z nich znaleźć można w dokumentacji własnej instytucji. Nie zawsze odpowiadają bezpośrednio na pytania badawcze ale w znaczącym zakresie pozwalają na poznanie kontekstu funkcjonowania LGD.

Z kolei dane zewnętrzne, dane wtórne to efekty działalności innych instytucji w dziedzinie pozyskiwania informacji. Dzięki rozwojowi Internetu dostęp do tych zasobów jest obecnie niezwykle łatwy i trudności należy szukać nie w ilości danych, ale ich segregacji. Potrzebne informacje można pozyskiwać od instytucji państwowych powołanych do zbierania informacji. Serwis internetowy GUS zawiera nieprzebrane ilości danych o funkcjonowaniu gospodarki, instytucji, firm i organizacji. **Bank Danych Lokalnych**, który jest największym w Polsce uporządkowanym zbiorem informacji o sytuacji społeczno-gospodarczej, demograficznej, społecznej oraz stanie środowiska, opisującym województwa, powiaty oraz gminy jako podmioty systemu organizacji społecznej i administracyjnej państwa, a także regiony i podregiony stanowiące elementy nomenklatury jednostek terytorialnych. Jednakże w wielu przypadkach dane ze źródeł zastanych są niewystarczające, zbyt powierzchowne, zbyt ogólne lub nieaktualne, by na nich poprzestać, dlatego zwykle potrzebne są działania dla pozyskania danych pierwotnych.

Źródła danych zastanych wykorzystywanych w ewaluacji LGD

- dane statystyczne
- dane urzędowe
- dane gromadzone na portalach społecznościowych
- dane zastane w Lokalnej Grupie Działania
- dane ankiet doradztwa i ankiet oceny szkolenia
- dane realizacji planu komunikacji
- dane z ankiet zadowolenia mieszkańców, rozpoznawalności LGD i funkcjonowania LGD systematycznie gromadzone przez biuro LGD

Ankiety metodą CAWI

Najpopularniejszą metodą pozyskiwania danych pierwotnych są badania kwestionariuszowe. Polegają one na zadawaniu pytań pojedynczym osobom, ale w perspektywie zainteresowań znajdują się zagregowane dane ogólne dla wszystkich badanych. Pierwszym etapem tego typu badań jest sformułowanie pytań. Proces ten polega na postawieniu pytań ogólnych, zazwyczaj na etapie konceptualizacji badań. Z nich z kolei wyprowadzamy pytania szczegółowe. Odbywa się to poprzez identyfikację wskaźników, które będą nas informować o występowaniu i nasileniu zjawiska. W przypadku ewaluacji zewnętrznej prowadzonej zgodnie z wytycznymi MRiRW nr 5/3/2017 i 10/1/2022 zakres pytań został wstępnie określony w załącznikach do podręcznika ewaluacji. Niemniej z uwagi na pewne niedociągnięcia dokumentu część pytań została poprawiona i zmodyfikowana. Ponadto jak wskazano we wstępie Podręcznika ma on charakter pomocniczy nie obowiązkowy w stosunku do Wytycznych MRiRW.

Badania ankietowe były prowadzone techniką CAWI (Computer Assisted Web Interview). To badanie ankietowe przeprowadzane w Internecie. Opracowane narzędzie badawcze (kwestionariusz ankiety) wprowadzane jest do komputera w formie umożliwiającej wypełnienie ankiety na stronie internetowej użytkownika. Badania tego typu są stosunkowo

tanie, nie wymagają również zaangażowania wielu realizatorów. Współczesne narzędzia umożliwiają tworzenie skomplikowanych i atrakcyjnych ankiet. Można dopasować je w wymiarze graficznym i estetycznym. Dobór próby jest możliwy dwiema metodami. Ankiety można wysłać pod określone adresy mailowe, co w pewnym stopniu jest odpowiednikiem ankiety pocztowej wraz z jej zaletami i wadami. Innym sposobem jest zamieszczenie jej na stronie internetowej lub jako „wyskakujące okienko”. Metoda ta uniemożliwia kontrolę nad doborem próby, który jest faktycznie doborem przypadkowym, dodatkowo obciążonym błędem struktury społecznej i demograficznej użytkowników Internetu.

W badaniach ewaluacyjnych zastosowano obydwie techniki w zależności od badanych grup.

- Grupa nr 1: wnioskodawcy i beneficjenci.

Z tego względu, że dostępne są dane kontaktowe do tych osób możliwe było wykorzystanie aplikacji wysyłającej unikalne linki do ankiety internetowej na zdefiniowane wcześniej adresy mailowe. W tym przypadku nie obliczano minimalnej liczebności próby gdyż traktowano to badanie jako masowe, z założeniem przebadania całej populacji.

łącznie przebadano 46 osób.

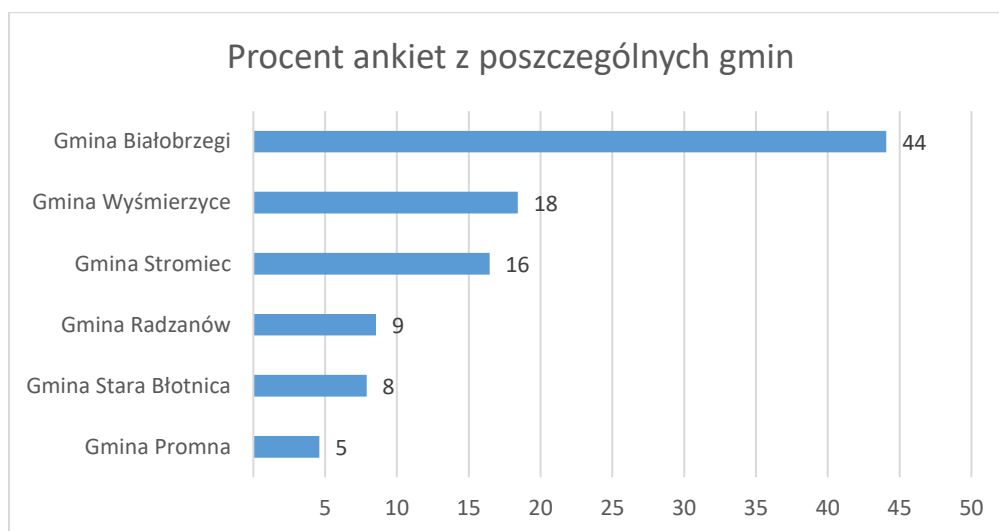
- Grupa nr 2: mieszkańcy obszaru LSR.

Pozyskanie opinii reprezentatywnej grupy mieszkańców nie jest możliwe w ramach zasobów, którymi dysponuje Zleceniodawca, dlatego opracowano procedurę zbliżoną do takiej, która pozwoli na identyfikację podglądów i opinii mieszkańców poszczególnych gmin wchodzących w skład Partnerstwa.

Linki do ankiet zostały rozesłane (przy wsparciu pracowników Biura LGD) do gmin partnerskich z prośbą o wstawienie linku na stronę internetową gminy. Dzięki temu zabiegowi pozyskane zostały dane z poszczególnych gmin odpowiadających obszarowi LSR.

łącznie przeprowadzono 192 ankiety.

Wykres 1. Procent ankiet z poszczególnych gmin

Źródło: badania własne

Wywiady pogłębione (IDI i TDI)

To technika badań jakościowych, w której badacz prowadzi rozmowę z respondentem. Nie jest to jednak zwykła rozmowa, ale opiera się ona na przygotowanym wcześniej scenariuszu. Dokument ten nie musi zawierać konkretnych pytań, lecz wytyczne, jakie tematy rozmowy należy podjąć. Wywiad ma strukturę swobodną, mniejsze znaczenie ma kolejność zadawanych pytań a większe uzyskanie określonych informacji. Tematy są eksplorowane bardzo dogłębnie, prowadzący wywiad dopytuje i stara się zrozumieć, nie tylko fakty, ale motywy zachowania badanego. Zasadniczą rolę w badaniu odgrywają umiejętności i doświadczenie osoby prowadzącej wywiad. Ponieważ wywiady pogłębione są rozmową sam na sam z respondentem, prowadzący musi zdobyć jego zaufanie, by uzyskać czasami bardzo osobiste informacje. Wywiady indywidualne stosuje się gdy zachodzi potrzeba eksploracji pola zainteresowań, przygotowania do konstruowania narzędzi jakościowych lub do interpretacji trudnych do wyjaśnienia wyników badań ilościowych. Wywiady prowadzone były metodą TDI (telefoniczny wywiad pogłębiony) przede wszystkim ze względu na oczekiwania respondentów oraz krótki czas na realizację tego zadania.

Wywiady prowadzono z następującymi osobami:

- 2 wywiady z członkami Rady
- 3 wywiady z wnioskodawcami realizującymi projekty
- 3 wywiady z wnioskodawcami, których projekty nie są realizowane
- Wywiad z kierownikiem Biura
- Wywiady z przedstawicielami gmin (po 1 z gminy)

Zogniskowany Wywiad Grupowy (FGI fokus)

Tym różni się od wywiadu indywidualnego, że prowadzący badanie, nazywany moderatorem, przepytuje jednocześnie grupę kilku osób. Zazwyczaj grupy fokusowe mają liczebność od 8 do 12 osób, lecz w specyficznych przypadkach może być ich mniej lub więcej. Ważną cechą grupy jest jej homogeniczność - powinno się unikać zróżnicowania grup ze względu na płeć, wiek, status społeczny czy różnice intelektualne. Wynika to z zasadniczego celu prowadzenia badań tą metodą, czyli wewnętrznej dyskusji grupowej i interakcji w grupie. Dzięki tej metodzie można w tym samym czasie zdobyć informacje od kilku osób, pogłębiając ją dodatkowo o spostrzeżenia dotyczące dyskusji pomiędzy uczestnikami.

Wywiady tą metodą charakteryzują się większym skomplikowaniem organizacyjnym. Wymagane jest zebranie odpowiedniej grupy osób w jednym miejscu o jednym czasie. Często na spotkanie zaprasza się więcej osób i prowadzi się selekcję tych, którzy lepiej pasują do profilu grupy i dają większą rękomię udzielania informacji i wymiany zdań. Wywiady grupowe, z uwagi na dyskusję wielu osób, muszą być rejestrowane co umożliwi późniejsze zidentyfikowanie, jak kształtowała się rozmowa, która osoba wypowiadała dane poglądy i jak te poglądy zmieniały się w trakcie dyskusji. Zogniskowane wywiady grupowe realizuje się w specjalnych pomieszczeniach zwanych fokusowniami, które są wyposażone w weneckie lustro umożliwiające zleceniodawcy obserwację wywiadu. W miejscowościach, gdzie nie ma fokusowni stosuje się technikę wywiadów naturalnych.

Wywiad prowadzono w grupie pracowników biura LGD, członków Zarządu, członków Rady wnioskodawców oraz członków Partnerstwa.

Zogniskowany wywiad grupowy (FGI) prowadzony w ramach ewaluacji pozwala pozyskać informacje w skumulowany sposób. Dodatkowo wartość pozyskanych informacji wzmocniona jest poprzez odpowiednie wykorzystanie procesów grupowych.

5. Opis wyników badania wraz z ich interpretacją.

5.1. Charakterystyka obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju

Liczba ludności obszaru LGD „Zapilicze” zmniejszyła się od roku 2015 o 1,4% i w 2021 roku stanowi 0,61% ludności województwa (0,63% przed sześcioma laty). Jedynie w gminie Stara Błotnica trend jest pozytywny, również ze względu na pozytywne saldo migracji. Na całym obszarze kurczy się segment ludności w wieku przedprodukcyjnym (-2,5%) oraz produkcyjnym (-5,1%) przy jednoczesnym wzroście liczby ludności w wieku poprodukcyjnym. Ludność w wieku produkcyjnym stanowi 60% ludności ogółem, jednak ta proporcja spadła z 62% w roku 2015. Tym samym rośnie współczynnik obciążenia demograficznego na obszarze – w roku 2021 ludność w wieku poprodukcyjnym stanowiła już 20% społeczeństwa, w porównaniu z 17% sześć lat temu. Największy spadek liczby ludności w wieku produkcyjnym zanotowano w gminie miejsko-wiejskiej Białobrzegi.

Mimo dużo niższej gęstości zaludnienia niż w całym województwie mazowieckim (56 vs 152 osób na km²), na jedno mieszkanie przypada więcej osób (średnio 2,83 dla obszaru LGD i 2,27 dla Mazowsza).

Tabela 1. Ludność ogółem

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
MAZOWIECKIE	5 349 114	5 365 898	5 384 617	5 403 412	5 423 168	5 425 028	5 419 721
Promna	5 562	5 557	5 602	5 594	5 555	5 540	5 497
Wyśmierzyce	2 832	2 819	2 782	2 766	2 779	2 767	2 757
Białobrzegi	10 407	10 346	10 322	10 318	10 263	10 236	10 105
Stromiec	5 668	5 645	5 633	5 654	5 628	5 609	5 534
Radzanów	3 880	3 892	3 898	3 893	3 887	3 883	3 851
Stara Błotnica	5 220	5 264	5 305	5 326	5 298	5 294	5 360
Suma końcowa	33 569	33 523	33 542	33 551	33 410	33 329	33 104

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Tabela 2. Zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
MAZOWIECKIE	2,70	3,10	3,49	3,49	3,66	0,34	-0,98
Promna	-4,70	-0,90	8,10	-1,43	-6,97	-2,70	-7,76
Wyśmierzyce	-5,60	-4,60	-13,13	-5,75	4,70	-4,32	-3,61
Białobrzegi	1,20	-5,90	-2,32	-0,39	-5,33	-2,63	-12,80
Stromiec	-3,90	-4,10	-2,13	3,73	-4,60	-3,38	-13,37
Radzanów	-5,40	3,10	1,54	-1,28	-1,54	-1,03	-8,24

Stara Błotnica	8,30	8,40	7,79	3,96	-5,26	-0,76	12,47
Średnia z obszaru LGD	-1,68	-0,67	-0,03	-0,19	-3,17	-2,47	-5,55

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Na obszarze działania LGD „Zapilicze” wskaźniki przedsiębiorczości zaczęły wzrastać w roku 2019 – aż do tego czasu średnioroczne wzrosty wahały się w przedziale od -1 do +1%. W roku 2021 dynamika wzrostu była największa. Ogółem liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tysięcy ludności wzrosła od 2015 roku o 15%, a zarówno liczba podmiotów jak i osób fizycznych prowadzących działalność o 18%. Wciąż jednak dynamika rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LGD jest wolniejsza niż średnia dla całości województwa, stąd lokalne wskaźniki konsekwentnie pozostają w tyle za wskaźnikami wojewódzkimi, różniąc się od nich o połowę. Jedynie wskaźnik dotyczący liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 10 tysięcy mieszkańców jest niższy od średniej wojewódzkiej tylko o 40%.

Najlepiej rozwiniętą pod kątem przedsiębiorczości gminą jest gmina miejsko-wiejska Białołęka, jednak dynamika wzrostu w tej gminie jest niższa niż przeciętna dla całego obszaru. Na uwagę zasługuje ponad dwudziestoprocentowy w stosunku do roku 2015 wzrost liczby osób fizycznych prowadzących działalność w takich gminach jak Stromiec, Stara Błotnica i Promna. Wciąż najniższy poziom rozwoju przedsiębiorczości charakteryzuje gminę Radzanów, a wskazywane w analizie SWAT, przygotowanej na potrzeby Lokalnej Strategii Rozwoju, nierówne nasycenie obszaru podmiotami gospodarczymi pozostaje na obszarze działania LGD „Zapilicze” zjawiskiem widocznym.

Tabela 3. Wskaźniki przedsiębiorczości

Nazwa gminy	Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności.		Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym.		Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. Mieszkańców.	
	Rok 2015	Rok 2021	Rok 2015	Rok 2021	Rok 2015	Rok 2021
MAZOWIECKIE	1 432	1 712	233	294	940	1 112
Promna	707	855	114	144	484	599
Wyśmierzyce	681	791	107	127	512	584
Białołęka	1 208	1 346	195	233	872	980
Stromiec	637	719	100	115	485	593
Radzanów	461	545	76	91	348	413
Stara Błotnica	678	821	108	133	544	670
Średnia dla obszaru LGD	729	846	117	141	541	640

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Aktywna zawodowo społeczność lokalna była jednym z celów przyjętej Lokalnej Strategii Rozwoju. Liczba zarejestrowanych jako bezrobotne osób spadła w ciągu sześciu ostatnich lat o niemal jedną czwartą, a stopa bezrobocia w obszarze działania LGD „Zapilicze” zmniejszyła się o 20% do poziomu 5,4% w roku 2021. Odwrotnie niż w województwie mazowieckim, większość zarejestrowanych bezrobotnych na obszarze LGD stanowią mężczyźni, których liczba spada też nieco wolniej niż liczba zarejestrowanych jako bezrobotne kobiet. Ogólna dynamika spadku bezrobocia (tak na obszarze LGD jak i w całym województwie) została zahamowana w roku 2020, gdyby nie pandemia, można byłoby się spodziewać jeszcze lepszych wyników w ciągu tych sześciu lat.

Wciąż poziom bezrobocia jest na obszarze LGD wyższy niż na Mazowszu, a w dwóch gminach, Wyśmierzyce (miejsko-wiejska) i Stromiec, przekracza 6%.

Tabela 4. Bezrobocie

Nazwa gminy	Bezrobotni zarejestrowani ogółem.		Udział kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych zarejestrowanych		Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (w procentach).	
	Rok 2015	Rok 2021	Rok 2015	Rok 2021	Rok 2015	Rok 2021
MAZOWIECKIE	216 527	129 248	48%	51%	6,6	4,1
Promna	189	142	44%	40%	5,5	4,3
Wyśmierzyce	140	106	46%	41%	7,8	6,2
Białobrzegi	527	339	43%	47%	8,2	5,8
Stromiec	261	214	39%	38%	7,2	6,2
Radzanów	169	112	38%	37%	7,2	4,9
Stara Błotnica	226	166	39%	48%	6,9	5,0
Suma z obszaru LGD	1 512	1 079	42%	43%	7,1	5,4

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Wzrost aktywności i integracja społeczna były jednym z wiodących celów przyjętej Lokalnej Strategii Rozwoju. W danych GUS w ciągu ostatnich lat wzrosło nasycenie obszaru LGD działającymi na jego terenie organizacjami pozarządowymi. W całym regionie wskaźnik liczby takich organizacji wzrósł w porównaniu z rokiem 2015 o 18%. Najszybciej i do najwyższego poziomu, przekraczającego nawet średnią wojewódzką, wzrósł on w gminie miejsko-wiejskiej Wyśmierzyce. Podobną, ponad trzydziestoprocentową dynamikę wzrostu, jednak przy niższej wartości wyjściowej, zanotowano w gminie Stromiec.

Tabela 5. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
MAZOWIECKIE	43	46	48	44	46	48	50
Promna	32	32	32	30	34	36	35
Wyśmierzyce	39	43	47	43	50	51	51
Białobrzegi	43	45	47	48	50	51	50
Stromiec	25	27	28	28	32	32	33
Radzanów	34	33	36	36	36	39	39
Stara Błotnica	27	28	28	28	28	28	28
Średnia z obszaru LGD	33	35	36	36	38	40	39

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej na obszarze gmin Lokalnej Grupy Działania „Zapilicze” zmniejszył się w ciągu sześciu lat o połowę, wciąż jednak pozostaje nieco powyżej średnich wartości dla województwa mazowieckiego. Najtrudniejsza sytuacja w dalszym ciągu dotyczy gminy Radzanów, gdzie wciąż liczba osób korzystających z pomocy w przeliczeniu na 10 tysięcy mieszkańców oscyluje wokół tysiąca. Przed sześcioma laty taką pomocą objętych było w gminie Radzanów ponad 15% gospodarstw domowych, dziś wskaźnik ten spadł poniżej 10%, jest jednak wciąż najwyższy w rejonie. W trzech gminach obszaru, Promna, Białobrzegi i Stara Błotnica, zasięg korzystania z pomocy społecznej jest niższy niż przeciętna mazowiecka.

Tabela 6. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej

Nazwa gminy	Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności.		Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego.		Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej (w procentach).	
	Rok 2015	Rok 2020	Rok 2015	Rok 2020	Rok 2015	Rok 2020
MAZOWIECKIE	604	345	130 310	91 154	6,0	3,5
Promna	567	282	112	80	5,7	2,8
Wyśmierzyce	749	441	78	57	7,5	4,4
Białobrzegi	474	225	240	143	4,7	2,2
Stromiec	959	504	168	105	9,6	5,0
Radzanów	1 553	923	138	93	15,5	9,2
Stara Błotnica	914	304	135	64	9,1	3,0
Średnia/ suma z obszaru LGD	869	447	871	542	8,7	4,4

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Dużo wolniej zmniejsza się zasięg wypłacanych zasiłków na dzieci do 17. roku życia. W całym obszarze LGD takim zasiłkiem objętych jest 45% dzieci, a w gminie Radzanów pozostaje wciąż na poziomie zbliżonym do 60%. Procentowo zasięg korzystania z zasiłku najbardziej się zmniejszył w gminach Stara Błotnica i Stromiec, a tradycyjnie od lat jest on najniższy w gminie miejsko-wiejskiej Białobrzegi.

Tabela 7. Zasięg wypłacanych zasiłków na dzieci do lat 17

Nazwa gminy	Liczba rodzin otrzymujących zasiłki na dzieci.		Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku (w procentach).	
	Rok 2015	Rok 2020	Rok 2015	Rok 2020
MAZOWIECKIE	124 829	103 178	22,9	18,9
Promna	294	288	50,1	48,8
Wyśmierzyce	166	138	52,0	49,1
Białobrzegi	392	317	32,5	29,2
Stromiec	280	223	50,5	40,8
Radzanów	270	244	61,1	57,7
Stara Błotnica	339	284	54,6	44,3
Suma końcowa	1 741	1 494	50,1	45,0

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Na terenie działania stowarzyszenia LGD „Zapilicze” GUS raportuje istnienie jednego zaledwie ośrodka kultury (w Białobrzegach) i dane nie odnotowują zmian w tym zakresie od 2015 roku. Jednocześnie odnotowane zostało powstanie muzeum w gminie Stromiec (Prywatne Muzeum Techniki Wojskowej i Historii Regionalnej w Podlesiu Dużym).

Tabela 8. Turystyka

Nazwa gminy	Obszary prawnie chronione (w hektarach).	Pomniki przyrody	Miejsca noclegowe w lipcu
MAZOWIECKIE	1 057 050	4150	65253
Promna	2 906	0	61
Wyśmierzyce	10 235	9	0
Białobrzegi	7 773	21	99
Stromiec	6 453	13	0
Radzanów	3 638	4	0
Stara Błotnica	3 863	1	18
Suma z obszaru LGD	34 867	48	178

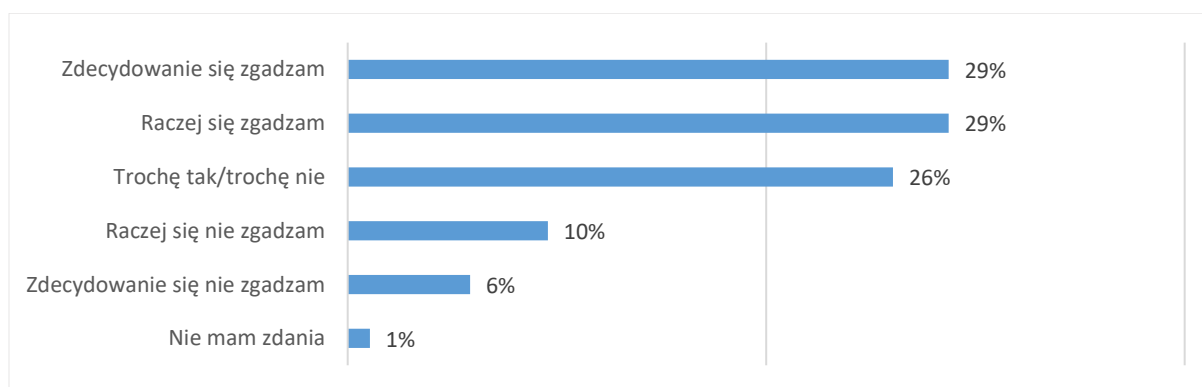
Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Na terenie LGD GUS raportuje dostępność ograniczonej wciąż turystycznej bazy noclegowej, skupionej w gminach Białobrzegi, Promna i Stara Błotnica.

5.2. Opinie i potrzeby mieszkańców obszaru Lokalnej Strategii Rozwoju

85% ankietowanych mieszkańców obszaru LGD „Zapilicze” przynajmniej w pewnym stopniu zgadza się z twierdzeniem, że ich miejsce zamieszkania jest miejscem dobrym do życia i można w nim realizować podstawowe potrzeby. W tej liczbie 29% stanowczo jest tego zdania.

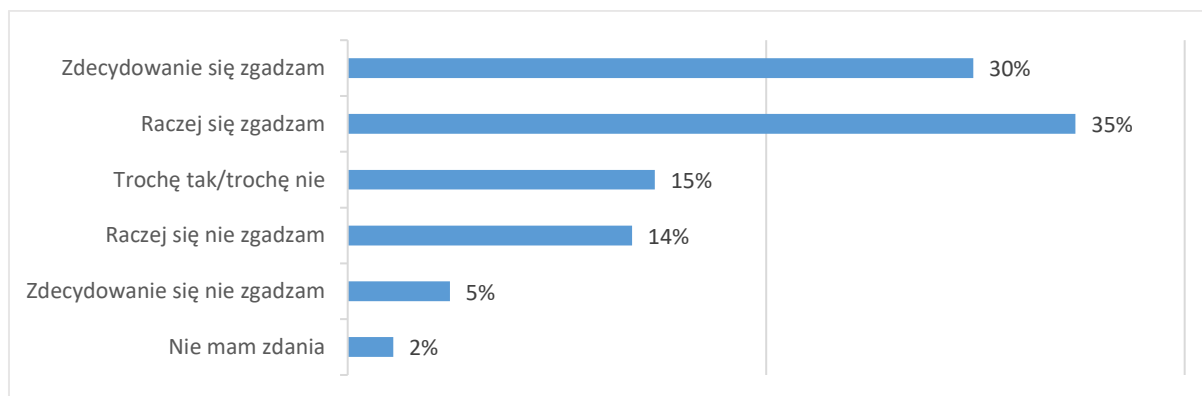
Wykres 2. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”?

Źródło: badania własne

65% mieszkańców potwierdza w badaniu, że w ciągu ostatnich sześciu lat warunki do życia w gminach obszaru LGD „Zapilicze” poprawiły się. 19% badanych nie dostrzega jednak zmian na lepsze w swoim otoczeniu od momentu wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju.

Wykres 3. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „w ostatnich latach (od 2016 roku) warunki do życia w mojej gminie poprawiły się”?

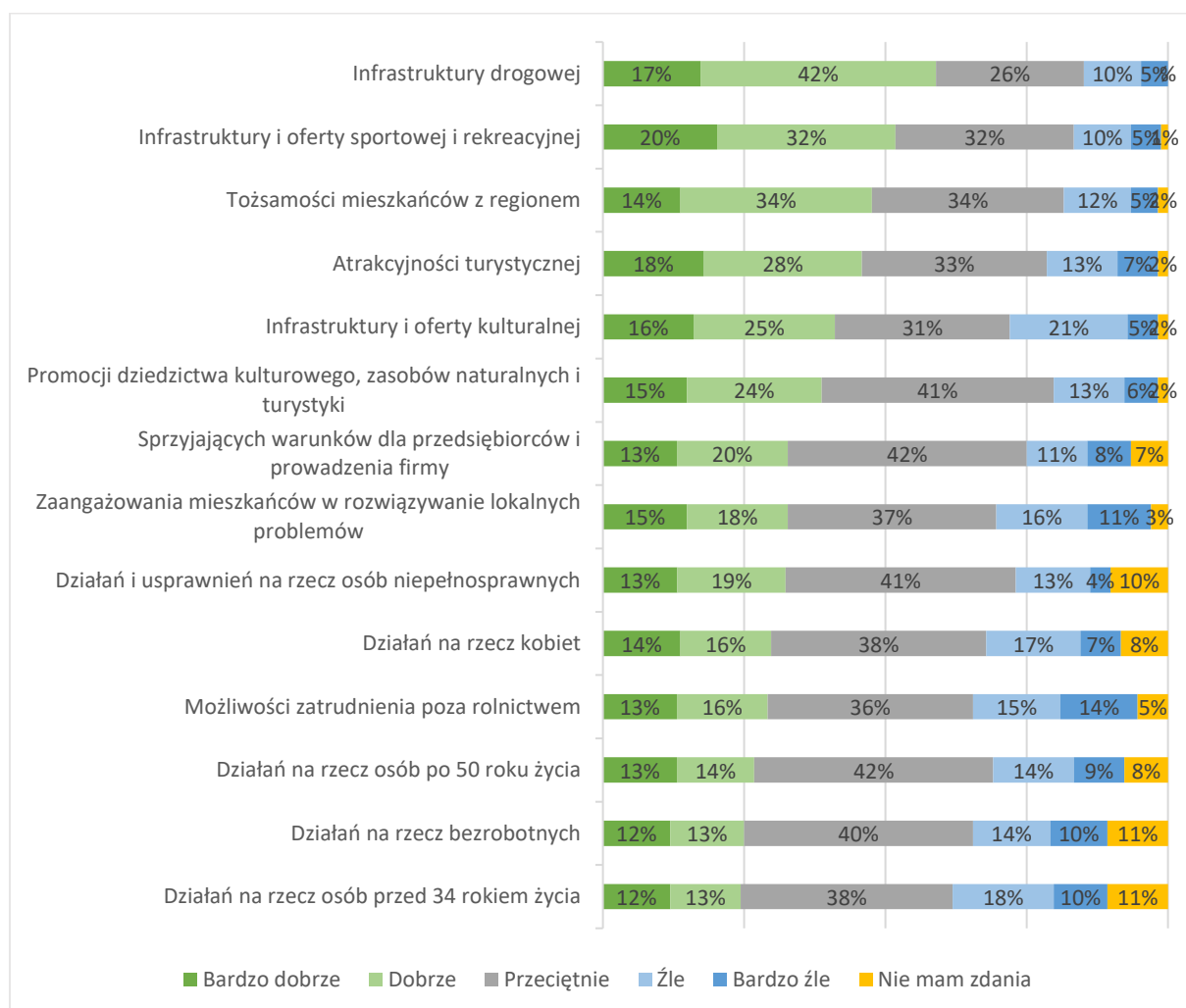
Źródło: badania własne

Najwięcej pozytywnych ocen uzyskał w badaniu mieszkańców stan infrastruktury drogowej i sportowo-rekreacyjnej. Infrastruktura i oferta kulturalna zostały oceniona niżej, a przez ponad jedną czwartą badanych wręcz negatywnie. Podobnie nisko oceniają mieszkańcy promocję swojego regionu i jego dziedzictwa kulturalnego, zasobów naturalnych i możliwości turystycznych, przy czym stosunkowo niewiele badanych osób wysoko ceni walory turystyczne własnego obszaru: dobrze ocenia je tylko 46% mieszkańców. Taki sam odsetek dobrze ocenia poziom tożsamości mieszkańców z regionem.

Nie najlepiej w oczach badanych wypadają ich gminy pod względem działań podejmowanych na rzecz osób młodych, bezrobotnych, kobiet i seniorów. Działalność na rzecz osób poniżej 34. roku życia została źle oceniona przez 28% badanych.

Sprzyjający klimat dla działalności przedsiębiorców dostrzega jedna trzecia badanych, a jeszcze mniej z nich dobrze ocenia potencjał rynku pracy pod względem zatrudnienia poza rolnictwem.

Wykres 4. Jak obecnie ocenia Pan/i swoją gminę pod względem:

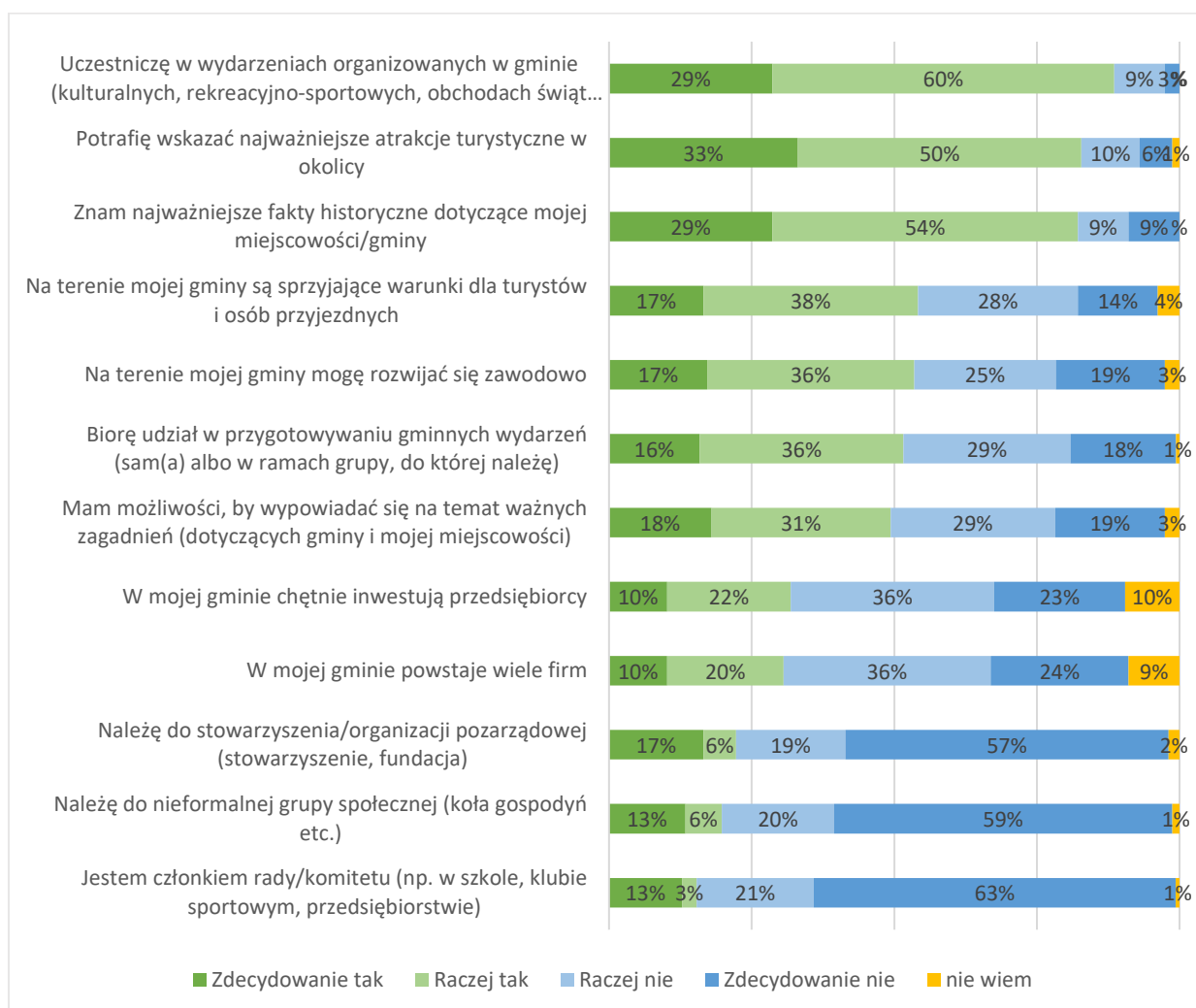

Źródło: badania własne

Mimo niepewności co do tożsamości lokalnej współmieszkańców, badani bardzo wysoko oceniają własną wiedzę na temat regionu, zarówno pod względem jego historii i dziedzictwa kulturalnego, jak i walorów turystycznych. Jeszcze więcej z nich deklaruje własne uczestnictwo w lokalnych świętach i wydarzeniach, choć nieco mniej przyznaje się do udziału w ich organizacji. Czynna działalność społeczna, wyrażona uczestnictwem w organizacjach i stowarzyszeniach czy też ciałach nadzorczych tych organizacji na podstawie wyników badania nie jest silną stroną lokalnej społeczności, co sugeruje potrzebę podejmowania dalszych działań aktywizujących w drodze budowania aktywnej i zintegrowanej społeczności, jaka jest jednym z głównych celów Lokalnej Strategii Rozwoju. Jednocześnie niemal połowa badanych ma poczucie, że może się wypowiedzieć w sprawach dotyczących spraw lokalnych.

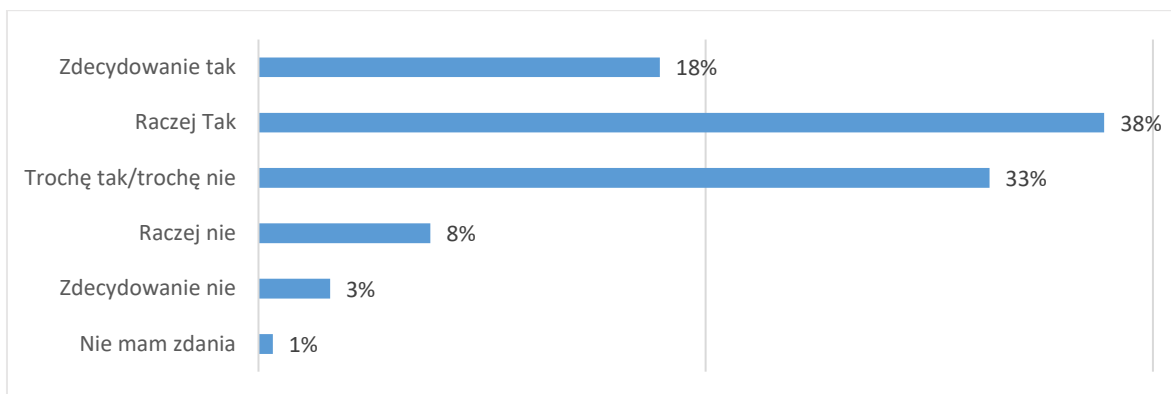
Ponownie badani mało entuzjastycznie odnoszą do warunków biznesowych w regionie, nisko oceniając zarówno klimat do zakładania firm, jak i do podejmowania inwestycji.

Wykres 5. Proszę ustosunkować się do poniższych stwierdzeń:

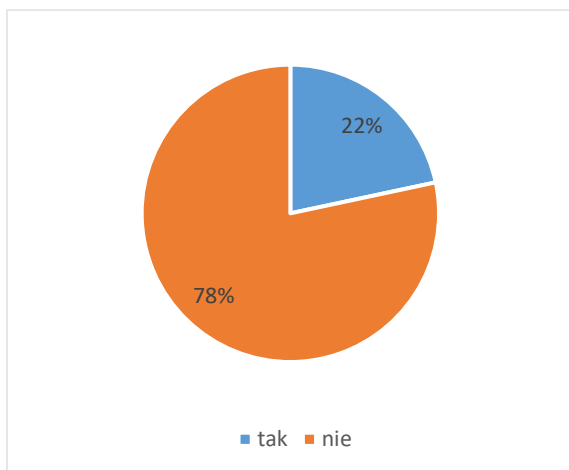
Źródło: badania własne

Wykres 6. Czy jest Pan/i zadowolony/a z warunków życia w gminie?

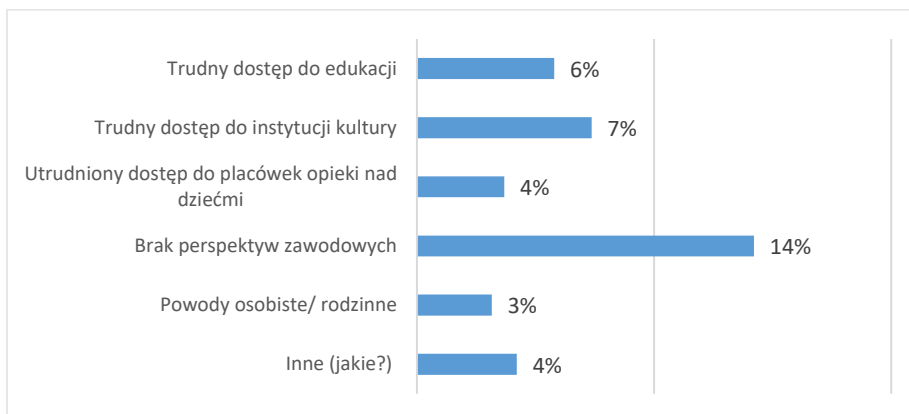
Źródło: badania własne

Wykres 7. Czy rozważa Pan/i zmianę miejsca zamieszkania?

Źródło: badania własne

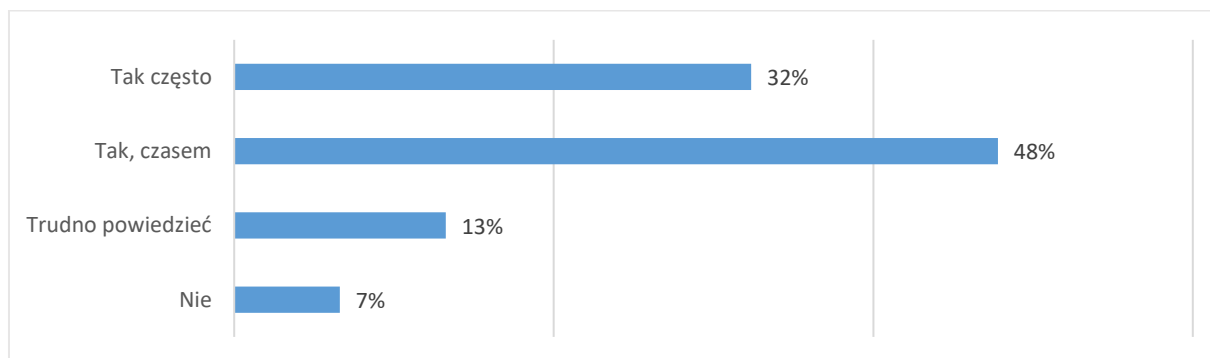
Wykres 8. Jakie są powody?

Źródło: badania własne

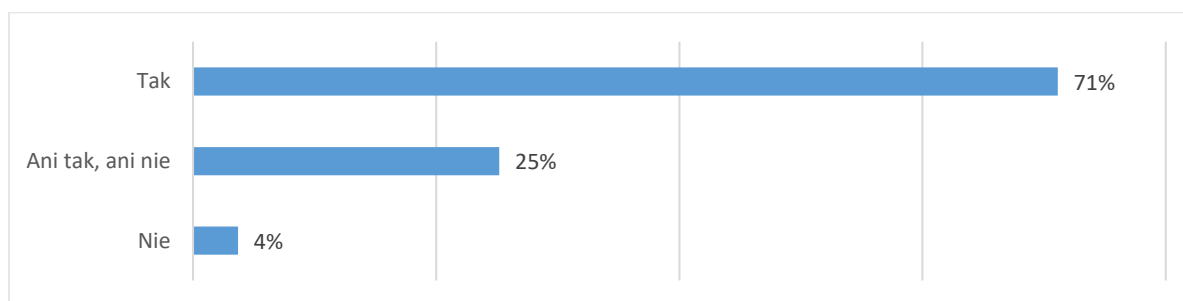
Mimo że niemal 90% badanych deklaruje przynajmniej względne zadowolenie z warunków do życia w swojej gminie, aż 22% z nich twierdzi, że rozważa możliwość wyprowadzki z obszaru LGD. Głównym powodem podjęcia takich rozważań jest dla nich brak perspektyw zawodowych w pierwszej, oraz trudny dostęp do instytucji kultury oraz edukacji w drugiej kolejności.

Wykres 9. *Czy Pan/i osobiście korzystał/a z infrastruktury / obiektów finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?*

Źródło: badania własne

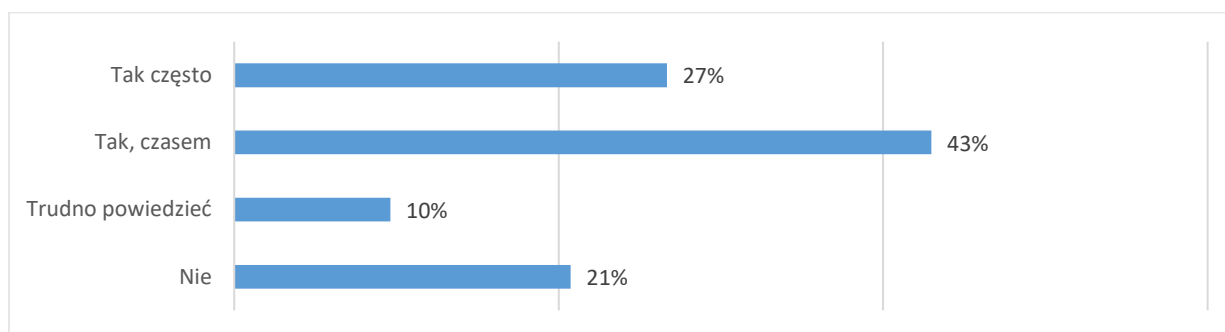
Wykres 10. *Czy Pana/i zdaniem projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?*

Źródło: badania własne

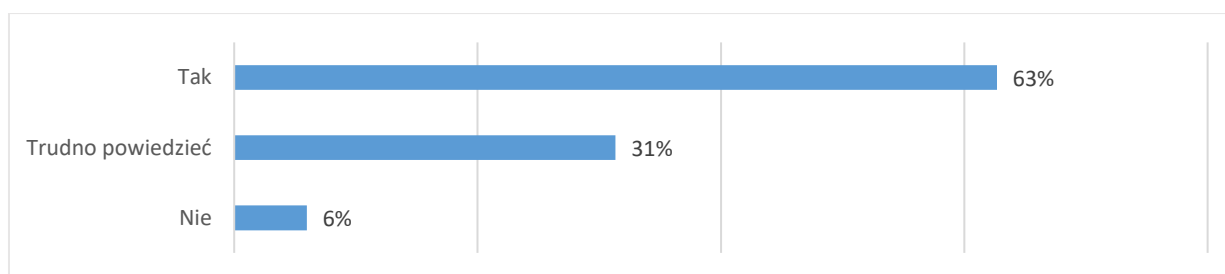
Z obiektów infrastruktury powstałych w ostatnich latach przy udziale funduszy unijnych korzysta 80% badanych mieszkańców. Jednocześnie ponad 70% z nich jest zdania, że tego typu inwestycje są pożądane, cieszą się zainteresowaniem lokalnej społeczności.

Wykres 11. *Czy Pan/i osobiście korzystał/a z projektów takich jak szkolenia, spotkania, festyny finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?*

Źródło: badania własne

Wykres 12. *Czy Pana/i zdaniem projekty te cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?*

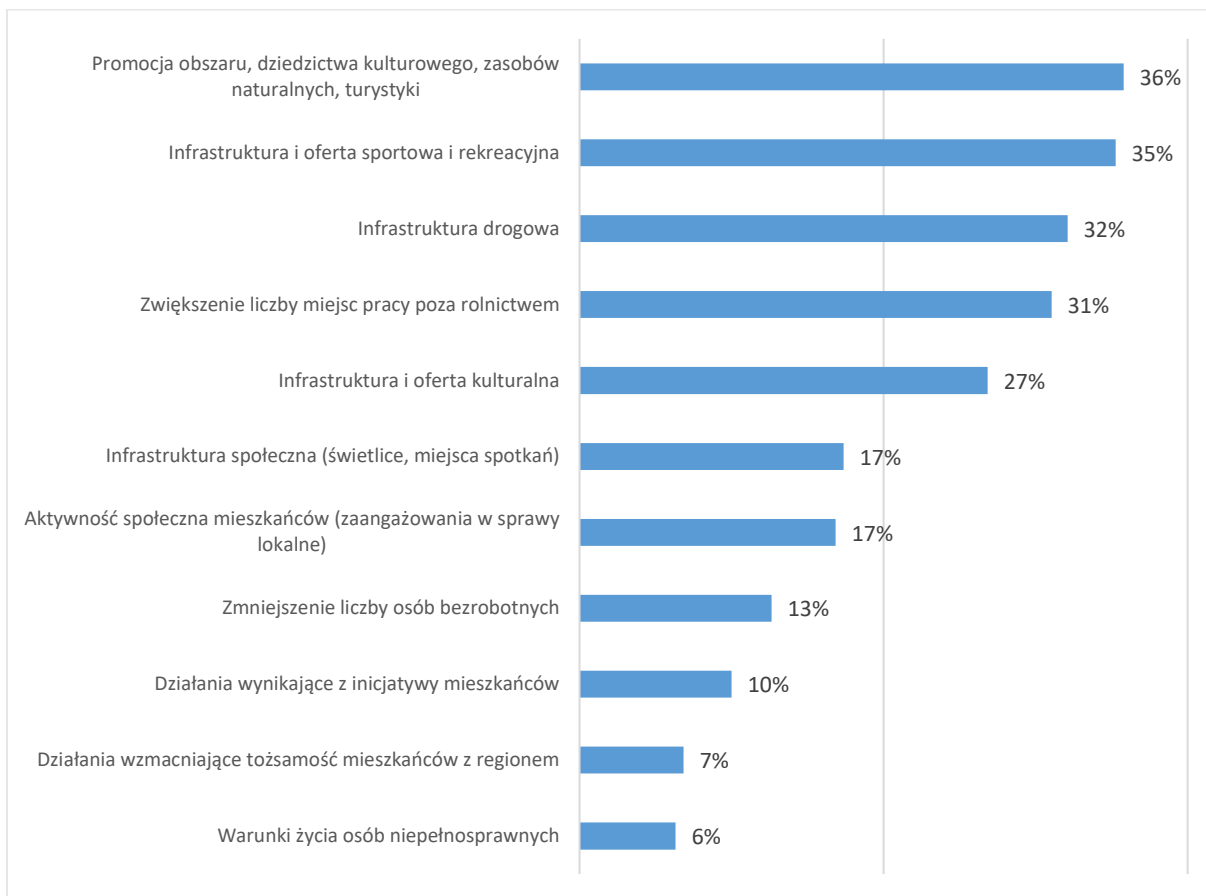

Źródło: badania własne

Nieco mniej badanych, bo 70%, deklaruje udział w finansowanych przez środki unijne wydarzeniach i projektach animacyjnych. To wciąż wysoki odsetek mieszkańców, jeśli weźmiemy pod uwagę ich znacznie niższą aktywność w organizacjach społecznych deklarowaną w tym samym badaniu. Takie działania są atrakcyjne dla lokalnej społeczności dla niespełna dwóch trzecich badanych.

Proszeni o wskazanie potencjalnych obszarów wymagających dalszych inwestycji badani wskazują na pierwszym miejscu potrzebę promocji własnego regionu. Sugerują też dalsze inwestycje w obiekty infrastruktury, począwszy od infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, przez drogową, po obiekty służące podniesieniu dostępności kultury. Ponadto ważnym obszarem wymagającym wsparcia jest rynek pracy, który oferuje zbyt małą liczbę miejsc pracy poza rolnictwem.

Wykres 13. Proszę sobie wyobrazić, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale dodatkowych środków finansowych w swojej gminie. Które z poniżej wymienionych obszarów dofinansował/a/by Pan/i w pierwszej kolejności?

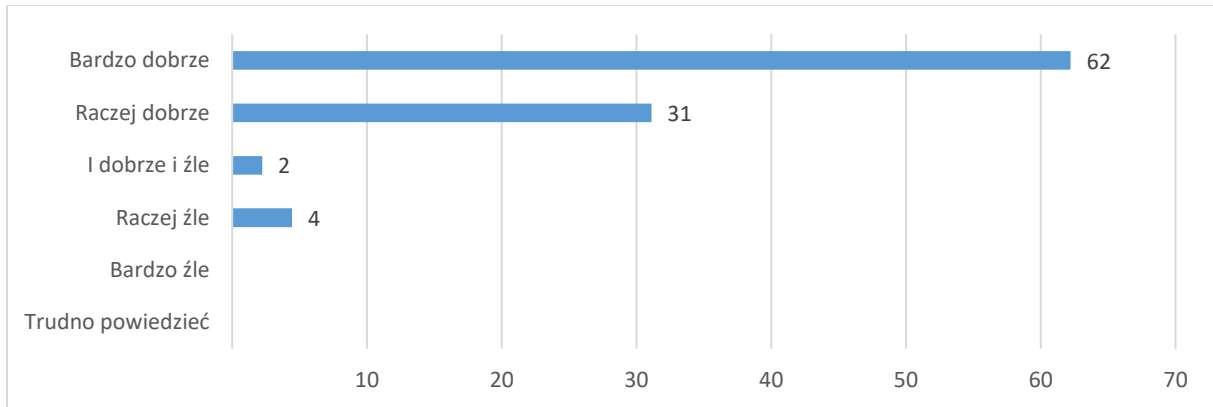

Źródło: badania własne

5.3. Funkcjonowanie LGD

Ocena pracy biura

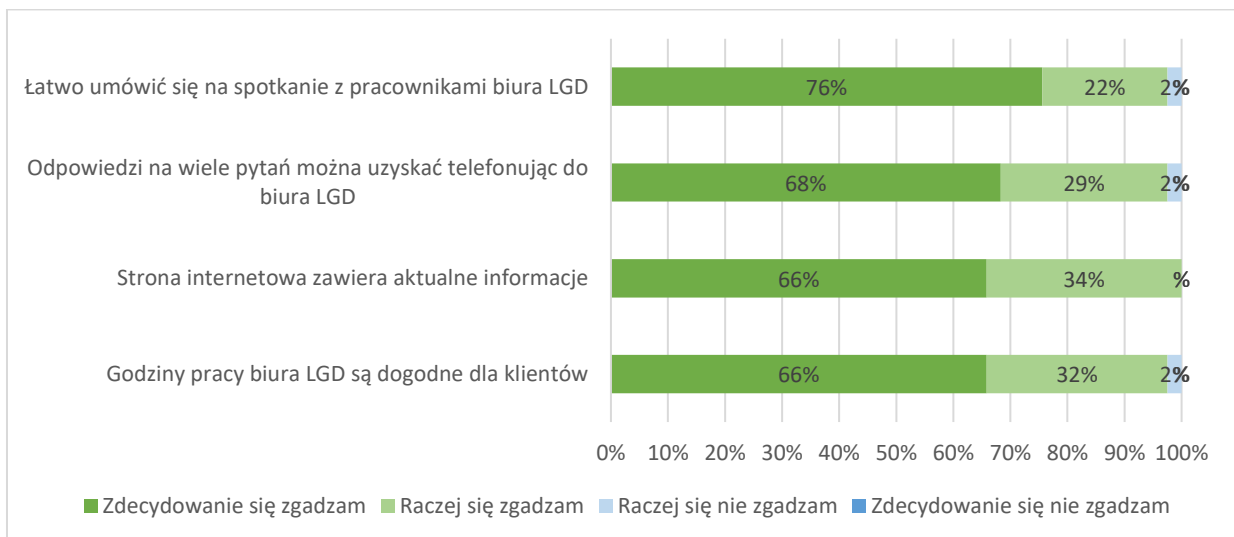
Wykres 14. Jak ogólnie ocenia Pan/Pani funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania? LGD działa:

Źródło: badania własne

93% badanych dobrze ocenia funkcjonowanie biura stowarzyszenia LGD „Zapilicze” na poziomie ogólnym.

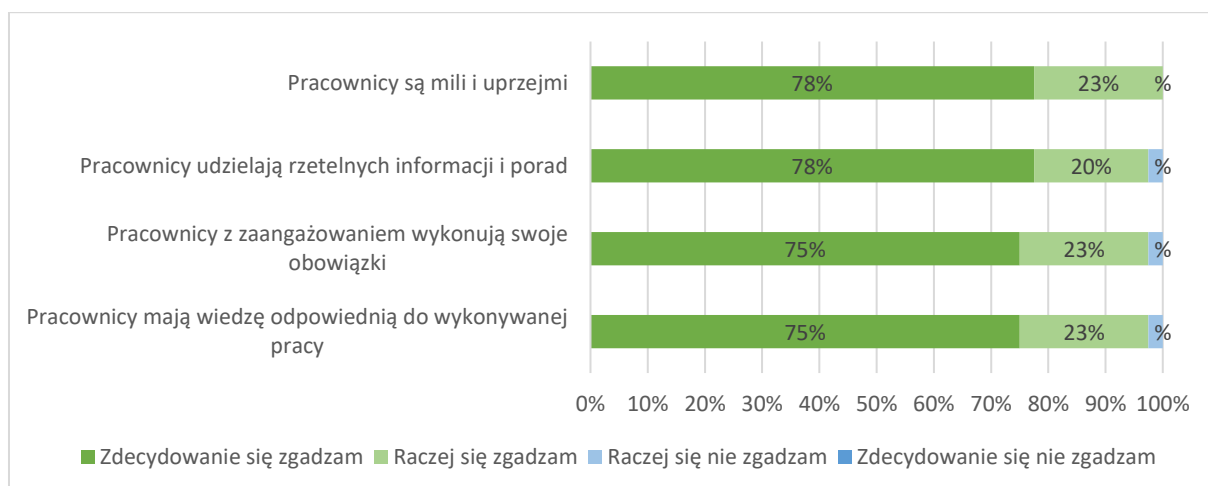
Wykres 15. Proszę ocenić funkcjonowanie Biura LGD

Źródło: badania własne

Na wymiarach dostępności działania biura LGD „Zapilicze” oceniane są bardzo wysoko, w szczególności badani doceniają łatwość z jaką pracownicy biura są dla nich dostępni osobiście.

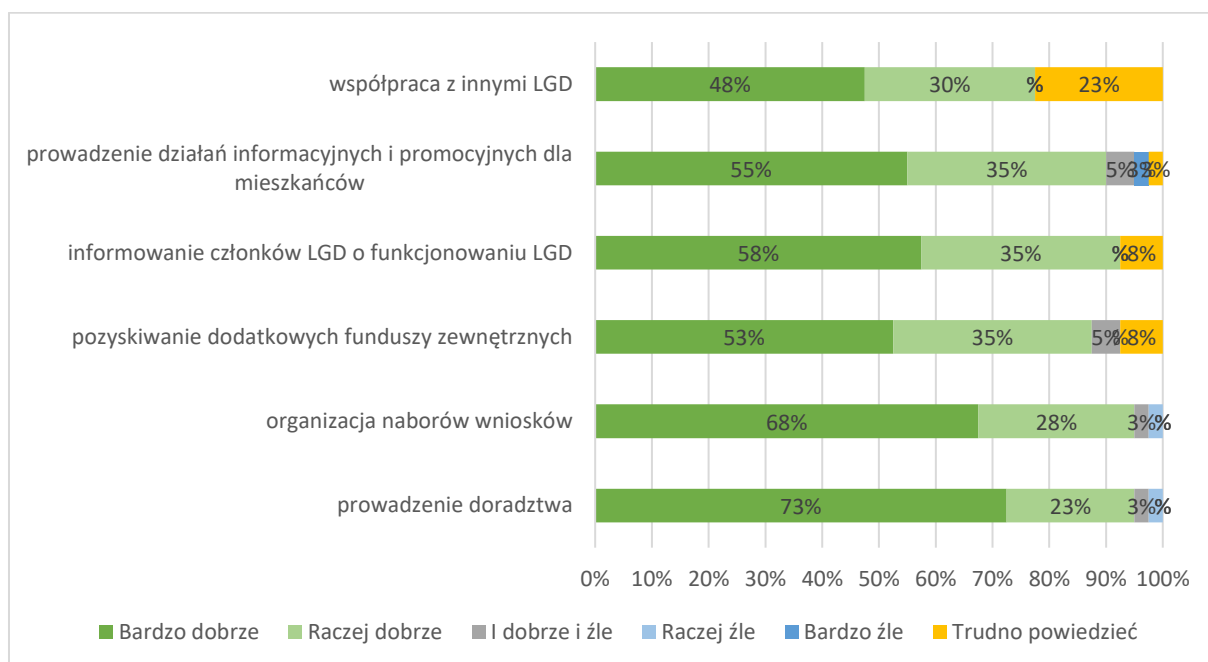
Wykres 16. Proszę ocenić poniższe zdania dotyczące Biura LGD

Źródło: badania własne

Zarówno kompetencje, zaangażowanie w wykonywanie obowiązków, jak i komunikatywność i kultura osobista pracowników biura LGD „Zapilicze” zostały ocenione bardzo wysoko.

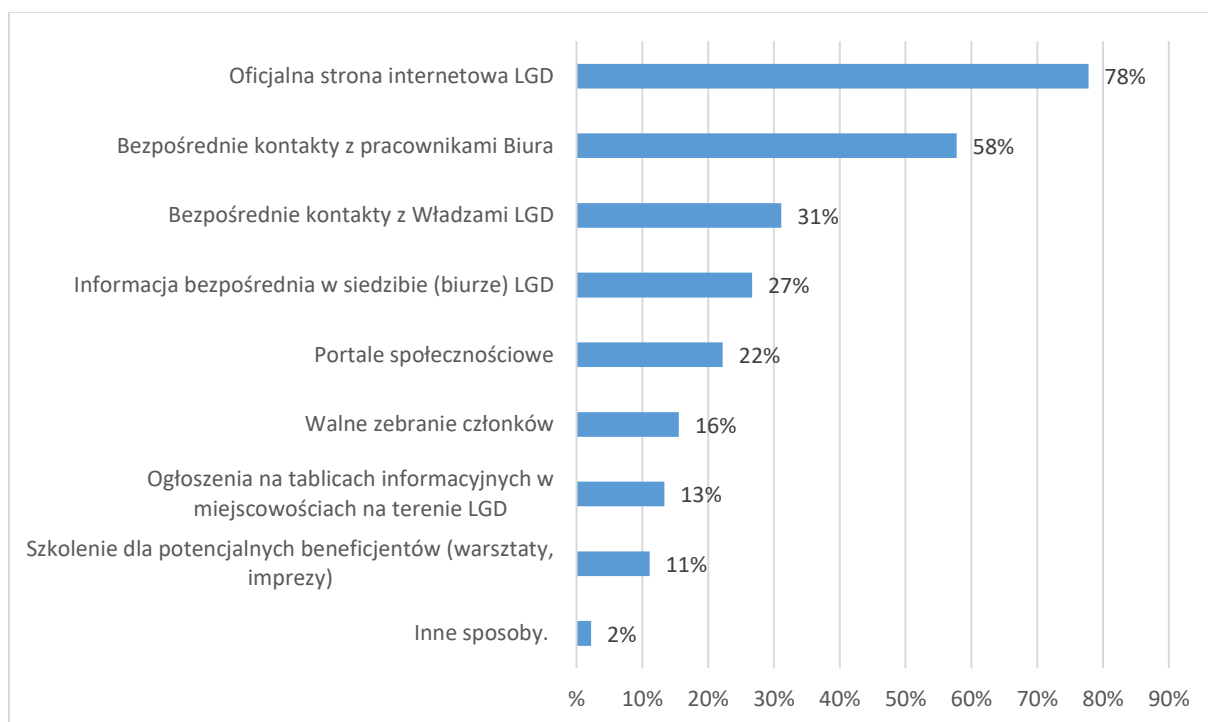
Wykres 17. Jak ocenia Pan(i) funkcjonowanie Biura LGD w poniższych wymiarach:

Źródło: badania własne

Szczególne uznanie w oczach badanych zyskał poziom doradztwa świadczonego przez LGD. Spośród ocenianych aspektów działalności stowarzyszenia jedynie zakres współpracy z innymi lokalnymi grupami działania budzi pewne wątpliwości – prawie jedna czwarta ankietowanych nie potrafi ocenić tego aspektu działalności LGD „Zapilicze”.

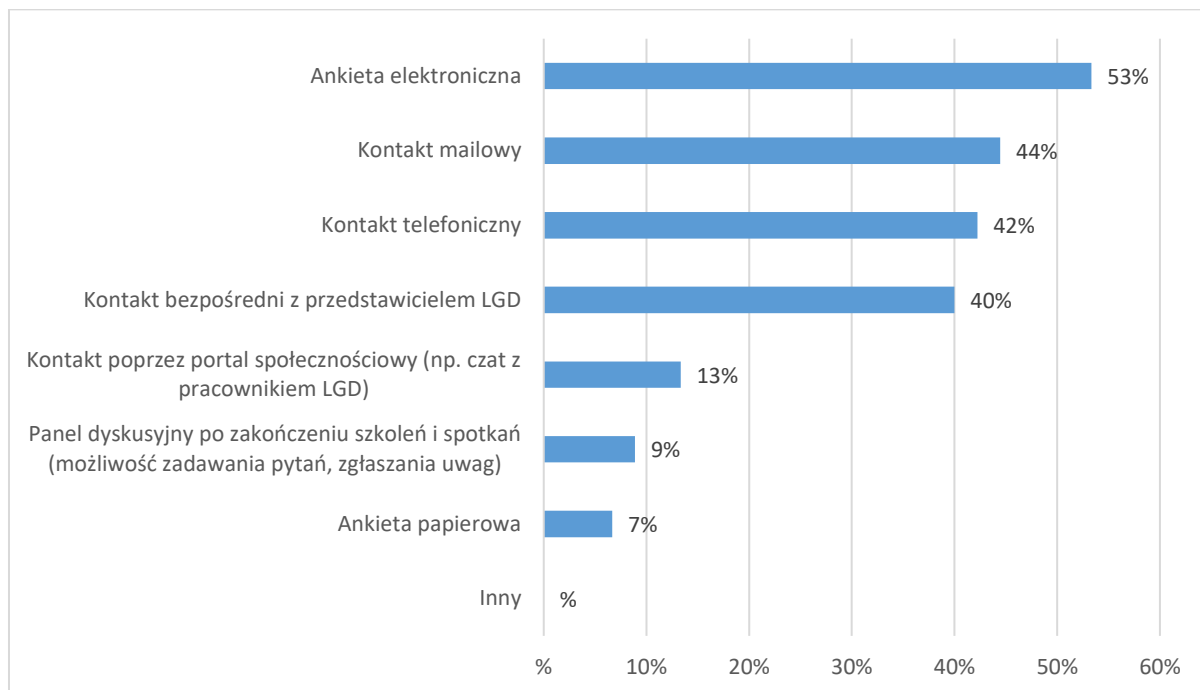
Wykres 18. Skąd czerpie Pan/Pani informacje dotyczące funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania?

Źródło: badania własne

Wiedza dotycząca funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania pochodzi przede wszystkim ze strony internetowej stowarzyszenia (której aktualność została już wcześniej przez badanych potwierdzona). Aż prawie 60% ankietowanych czerpie informacje o działalności LGD z bezpośrednich kontaktów z pracownikami jej biura, a prawie jedna trzecia – z kontaktów bezpośrednich z władzami LGD.

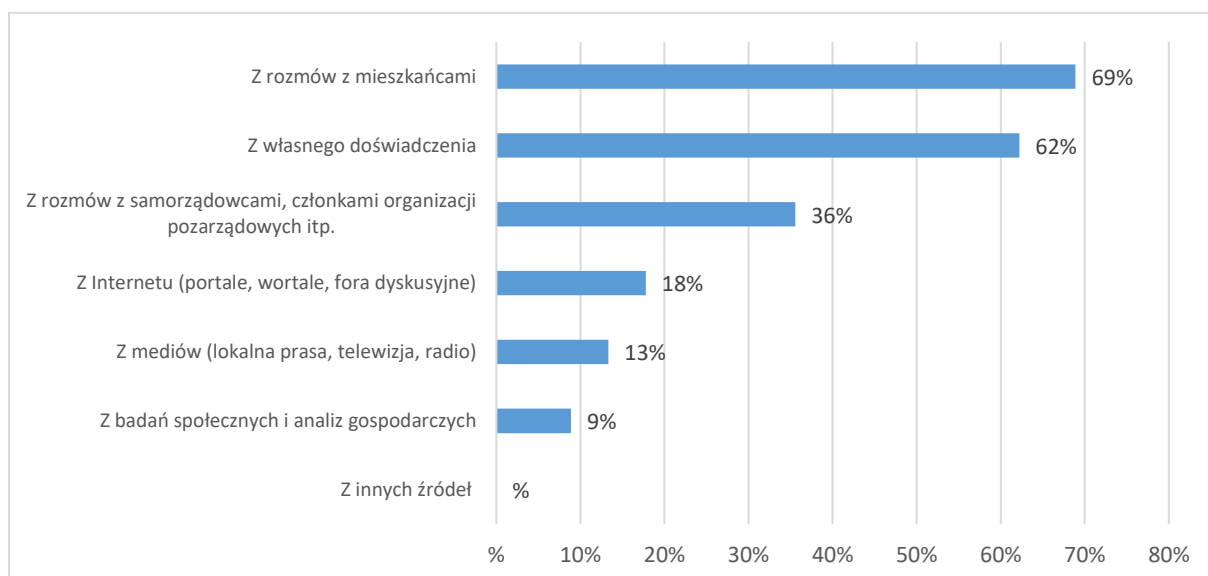
Wykres 19. Który z kanałów przekazywania informacji zwrotnej od społeczności do LGD byłby dla Pani/Pana najbardziej odpowiedni?

Źródło: badania własne

Poproszeni o wskazanie najodpowiedniejszej drogi przekazywania informacji zwrotnej do LGD przez lokalną społeczność, badani wskazują w pierwszym rzędzie na ankietę internetową. Bardzo dogodnym sposobem przekazywania takiej informacji pozostaje jednak również poczta elektroniczna, rozmowa telefoniczna i kontakt bezpośredni z pracownikami biura LGD.

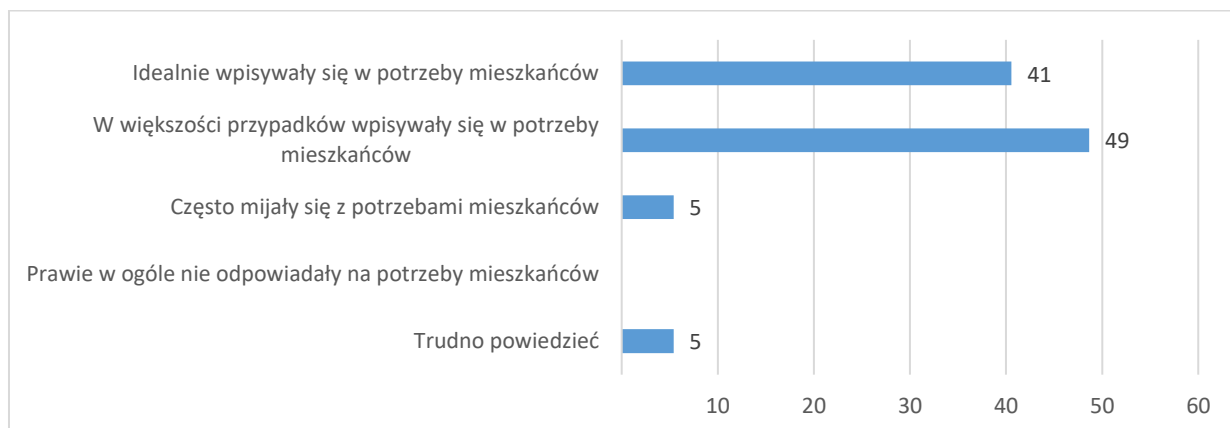
Wykres 20. Skąd, przede wszystkim, czerpie Pan(i) informacje o potrzebach mieszkańców?

Źródło: badania własne

W sposób naturalny badani polegają na kontaktach społecznych oraz własnym doświadczeniu w zdobywaniu wiedzy o potrzebach lokalnej społeczności. Niebagatelną rolę w tym pełni też kontakt z samorządem lub przedstawicielami instytucji. Znaczenie drugorzędne mają natomiast media i publikacje.

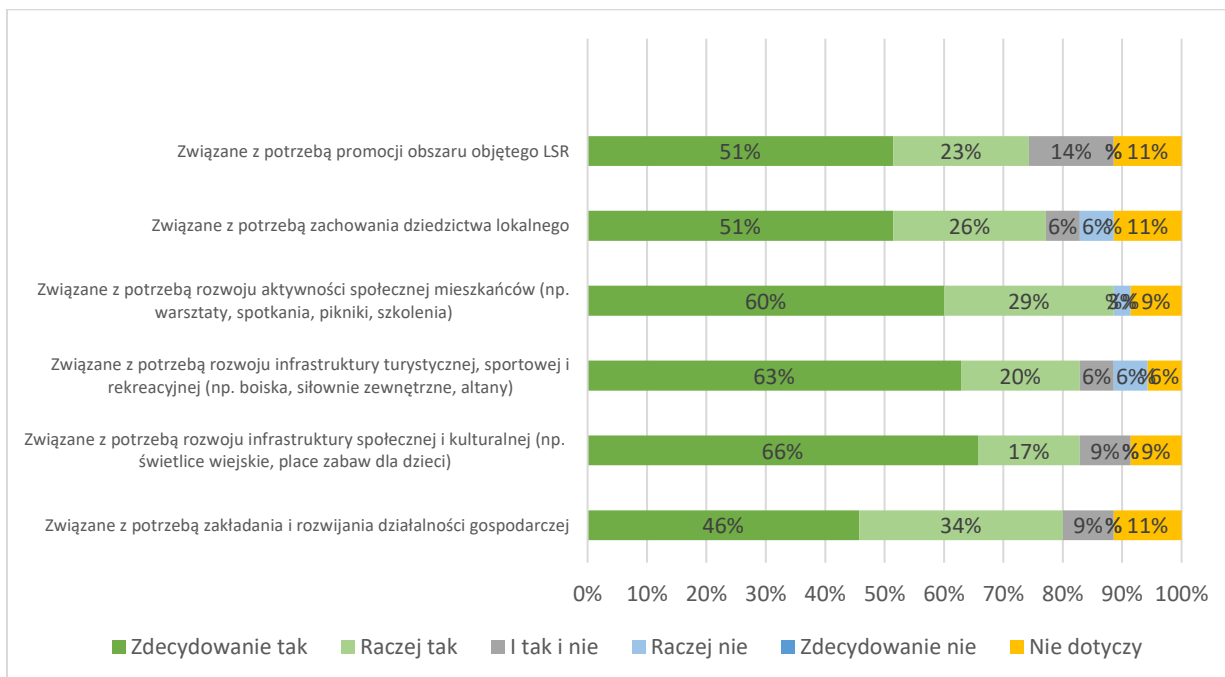
Wykres 21. Czy nabory wniosków ogłaszane przez LGD odpowiadały na potrzeby mieszkańców?

Źródło: badania własne

Bardzo wysoko ocenili badani adekwatność prowadzonych przez LGD „Zapilicze” naborów wniosków w odniesieniu do rzeczywistych potrzeb lokalnych społeczności – w opinii 90% nabory wpisywały się potrzeby idealnie lub przynajmniej w większości.

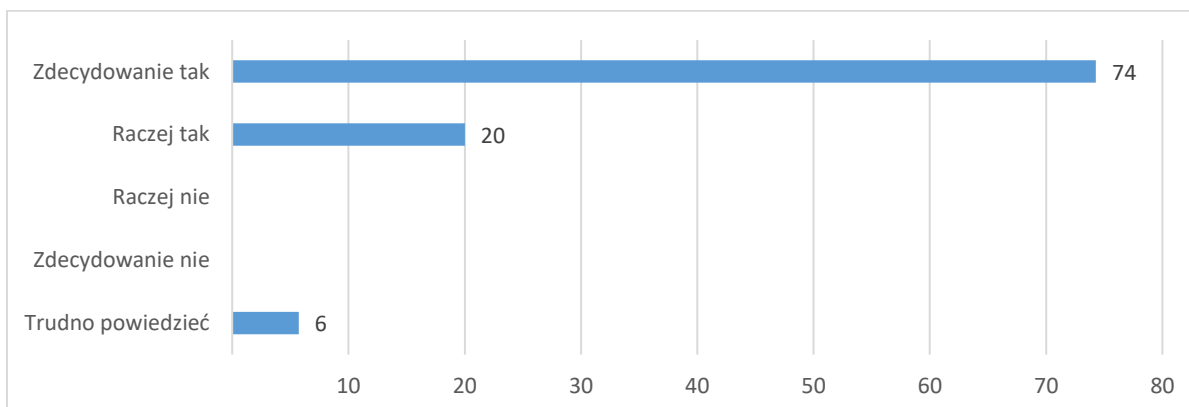
Wykres 22. Czy realizowane w LGD nabory wniosków pomogły w rozwiązywaniu problemów społecznych związanych z potrzebą:?

Źródło: badania własne

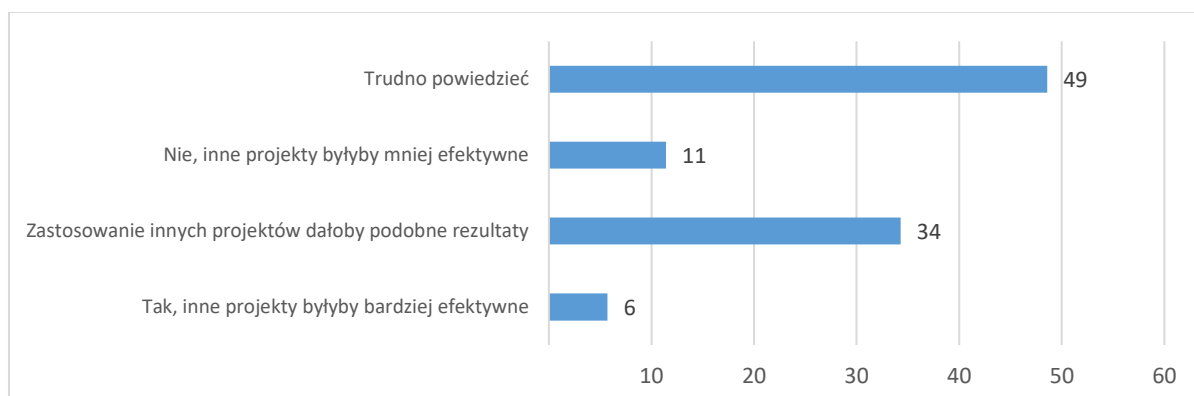
Najwyżej ocenione zostały nabory wniosków w zakresie potrzeby rozwoju infrastruktury społecznej i kulturalnej. Wszystkie nabory odnoszące się do istniejących potrzeb zostały zresztą ocenione w badaniu zdecydowanie pozytywnie, a bardzo marginalne oceny negatywne pojawiły się tylko w ocenie naborów związanych z potrzebami: zachowania dziedzictwa lokalnego, rozwojem infrastruktury turystycznej i sportowo-rekreacyjnej oraz aktywności społecznej mieszkańców.

Wykres 23. Czy Pana(i) zdaniem środki finansowe przeznaczone na wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju zostały wydane efektywnie (z korzyścią dla społeczności)?

Źródło: badania własne

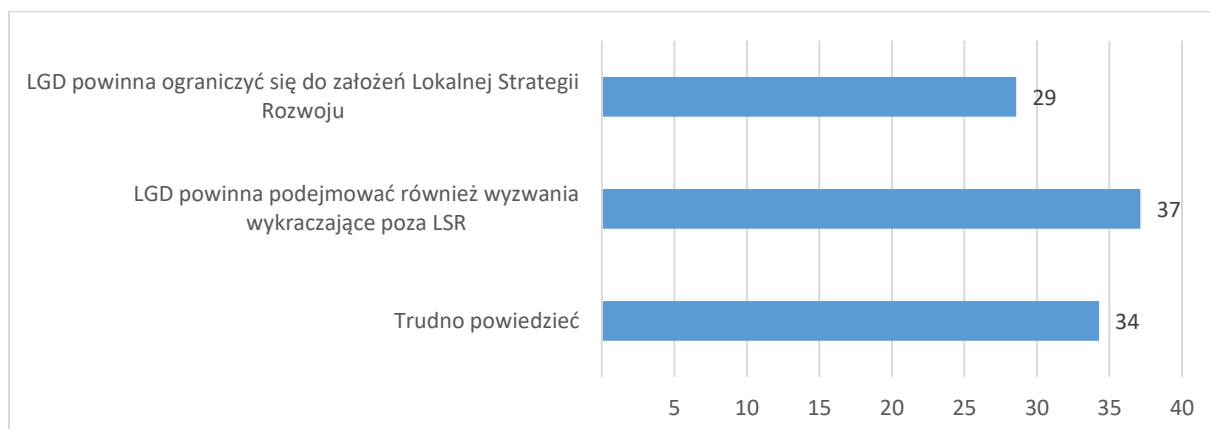
Wykres 24. Czy Pana(i) zdaniem za pomocą innych projektów można byłoby osiągnąć podobne rezultaty?

Źródło: badania własne

Zdaniem badanych, środki wydatkowane w ramach realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju zostały spożytkowane efektywnie i celowo, z korzyścią dla lokalnych społeczności. Badani mają jednak mieszane opinie na temat tego, czy zrealizowane w ramach realizacji LSR projekty były jedynym właściwym rozwiązaniem dla realizacji postawionych w strategii celów.

Wykres 25. Czy Pana(i) zdaniem LGD powinna podejmować dodatkowe działania aby rozwiązywać problemy społeczne mieszkańców obszaru LGD?

Źródło: badania własne

Badani nie mają jednoznacznej opinii na temat zakresu działalności LGD „Zapilicze”, w szczególności do podejmowania wyzwań wykraczających poza cele wyznaczone przez Lokalną Strategię Rozwoju. Jednak największy odsetek ankieterów jest zdania, że stowarzyszenie nie powinno jedynie ograniczać się do realizacji strategii, a wykraczać poza jej ramy, by lepiej przyczynić się do rozwiązania nękających lokalną społeczność problemów.

Doradztwo biura LGD

LGD „Zapilicze” świadczy indywidualne, bezpłatne usługi doradcze. W latach 2016 – 2021 usługi doradcze w zakresie spotkań indywidualnych otrzymało ogółem 1 000 podmiotów (rocznie 200 podmiotów).

Duże zainteresowanie doradztwem wynika z tego, że można za nie otrzymać dodatkowe punkty w ramach lokalnych kryteriów wyboru. Wnioskodawca otrzymuje 5 punktów jeśli korzystał z bezpośredniego doradztwa pracowników biura LGD przed złożeniem wniosku (kontakt osobisty). Warunkiem uznania usługi za doradztwo w zakresie sporządzania wniosku o przyznanie pomocy, a tym samym uzyskania dodatkowych punktów, jest praca z doradcą nad wnioskiem o przyznanie pomocy, który wypełniony został przez wnioskodawcę. Dzięki temu rozwiązaniu wnioski składane do LGD są znacznie lepszej jakości i dają większą szansę na realizację i końcowe rozliczenie.

Zgodnie z zapisami strategii, w założonym planie komunikacji, bezpośrednio po świadczonej usłudze doradczej prowadzone są badania satysfakcji. Wyniki satysfakcji są bardzo wysokie. Wskaźniki usług doradczych oceniane są jako: bardzo dobre. Badani wskazują, że treści przekazywane są w prosty, przejrzysty oraz rzeczowy sposób. Przydatność pozyskanych informacji przez wnioskodawców uzyskało najwyższe oceny. Jak również ocena udzielonego doradztwa w przeważającej ilości uzyskało ocenę bardzo dobrą.

Plan komunikacji i plan szkoleń

W latach 2016-2021 zorganizowano 48 szkoleń (8-9 rocznie). Szkolenia kierowane do wewnątrz organizacji pozwalały pracownikom biura, członkom Rady i członkom Zarządu sprawniej wykonywać swoje zadania. Szkolenia dotyczyły wdrażania LSR, oceny i wyboru wniosków, zasad ubiegania się o granty, zasad wypełniania dokumentacji, zasad przygotowania i opracowywania biznesplanów dla operacji związanych z podejmowaniem lub rozwijaniem działalności gospodarczej.

Lokalna Grupa Działania prowadziła zróżnicowane działania komunikacyjne, docierając do różnych grup odbiorców. Głównym celem planu komunikacji w latach 2016 - 2020 było systematyczne informowanie lokalnej społeczności o zasadach przyznawania dofinansowania. W ramach planu komunikacji LGD prowadziła spotkania, konferencje informacyjno-konsultacyjne oraz szkolenia dotyczące ogłaszanych naborów wniosków. Tego typu spotkania prowadzone były przed każdym naborem i pozwalały potencjalnym wnioskodawcom na zrozumienie zakresu konkretnego konkursu oraz zasad ubiegania się o wsparcie. Istotnym celem było również utrzymanie dobrego wizerunku i rozpoznawalności LGD, budowanie marki Stowarzyszenia.

Do realizacji powyższych celów LGD wykorzystwała cały arsenał narzędzi komunikacyjnych.

W celu promocyjnym organizowano dużo spotkań, imprez lokalnych, konkursów o tematyce regionalnej, które zarazem promowały markę Stowarzyszenia. Brano udział w Międzynarodowych Targach Turystyki Wiejskiej i Agroturystyki AGROTRAVEL w Kielcach. Przy okazji imprez lokalnych promowano LGD na stoiskach promocyjnych. Przygotowano ulotki informacyjne, które promowały obszar i działanie LGD. Wydano mapę turystyczną Powiatu Białobrzeskiego, która również zwiększała promocję Stowarzyszenia. Wzięto udział w konferencji „Produkt lokalny i tradycyjny w świetle nowych możliwości lokowania go na rynku” w Tarczynie, gdzie zaproszeni twórcy regionalni z obszaru LGD „Zapilicze” prezentowali produkty tradycyjne (m. in. wyrób lokalny producenta tradycyjnych wędlin „Helenka”). Organizowano warsztaty kulinarne i artystyczne, które aktywizowały mieszkańców, a zarazem promowały działalność Stowarzyszenia.

Korzystano z mediów elektronicznych i tradycyjnych. Systematycznie zamieszczano artykuły w prasie lokalnej i artykuły na stronie internetowej LGD oraz stronach urzędów gmin. Przygotowywano prezentacje multimedialne z przygotowywanych operacji, zamieszczano informacje na stronie internetowej LGD oraz mediach społecznościowych, których zasięg jest ogólnopolski.

Do zbadania efektywności działań informacyjnych i konsultacyjnych wykorzystywano ankiety elektroniczne i papierowe. Bieżąca analiza ich wyników pozwalała na dopasowanie jakości i intensywności działań komunikacyjnych do potrzeb mieszkańców.

Funkcjonowanie organów – Zarząd, Rada, Walne Zebranie Członków

Stowarzyszenie LGD „Zapilicze” liczy 62 członków indywidualnych i instytucjonalnych (stan na podstawie - LSR na lata 2014-2020), w tym 9 osób pochodzi z sektora publicznego, 13 osób z sektora społecznego, 13 członków to przedsiębiorcy i 27 osób mieszkańców regionu.

W latach 2016 – 2021 siedmioosobowy Zarząd spotkał się 26 razy. Odbyło się 7 spotkań Walnego Zgromadzenia Członków. Oprócz kwestii związanych z funkcjonowaniem i rozliczaniem Stowarzyszenia zebrania dotyczyły także aktualizacji LSR. Rada LGD spotykała się 16 razy.

Tabela 9. Spotkania organów LGD

	Posiedzenia Zarządu LGD	Posiedzenia Rady LGD	WZC
2016	5	2	1
2017	6	2	1
2018	4	5	1
2019	2	2	2
2020	6	3	1
2021	3	2	1
suma	26	16	7

Źródło: dane LGD

Rozpoznawalność LGD

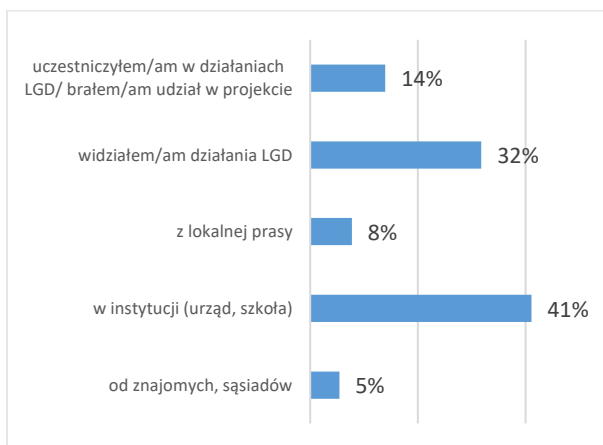
Lokalna Grupa Działania „Zapilicze” jest znana 84 procentom mieszkańców obszaru swojego działania. Prawie jedna trzecia badanych mieszkańców widziała działania LGD, a kolejne 14% badanych mieszkańców brała w nich udział.

Wykres 26. Czy zna Pan/i Lokalną Grupę Działania „Zapilicze”?

Źródło: badania własne

Wykres 27. W jaki sposób dowiedział się Pan/i o Lokalnej Grupie Działania?

Źródło: badania własne

Inne działania LGD

Lokalna Grupa Działania „Zapilicze” w okresie 2016 – 2021 prowadziła szeroką gamę aktywności promocyjno - informacyjnych oraz działań aktywizacyjnych. Nie sposób wymienić wszystkich inicjatyw i działalności. Do najważniejszych należy zaliczyć między innymi działania dotyczące aktywizacji, w ramach których organizowano przez LGD wiele warsztatów,

konkursów, jak również spotkań, imprez rocznicowych i przedsięwziętych. Organizowano warsztaty kulinarne i artystyczne.

Zorganizowano spotkania i wizyty studyjne w ramach poznawania dobrych praktyk w ramach współpracy z LGD za granicą. Odbyto wizytę studyjną w Hiszpanii oraz na Łotwie, gdzie poznawano prowadzone projekty i działalności Stowarzyszeń w ramach PROW oraz KSOW.

Oprócz działań aktywizacyjnych prowadzono działania wizerunkowo-promocyjne.

Brano udział w konferencji podsumowującej wdrażanie lokalnych strategii rozwoju w latach 2016-2018 i perspektywy po roku 2021" w Mąchoicach i Cedzynie koło Kielc. Zorganizowano Jubileusz 10-lecia LGD "Zapilicze", na którym podsumowano dorobek Stowarzyszenia i uhonorowano osoby zaangażowane w pracę LGD. W Jubileuszu wzięło udział wielu przedstawicieli samorządów oraz pracownicy Stowarzyszenia.

LGD promowała swój region i swoją działalność poprzez udział w Międzynarodowych Targach Turystyki Wiejskiej i Agroturystyki AGROTRAVEL w Kielcach. Celem targów było poszerzenie świadomości turystów o możliwości spędzania czasu na terenach wiejskich i w obiektach agroturystycznych oraz stworzenie platformy do wymiany myśli, wiedzy i dobrych praktyk z zakresu turystyki wiejskiej i agroturystyki dla wszystkich interesariuszy, uczestników i realizatorów działań służących rozwojowi tej gałęzi gospodarki.

Jednocześnie Stowarzyszenie brało udział w licznych spotkaniach i imprezach lokalnych i okolicznościowych. Rokrocznie brano udział w dożynkach (Stara Błotnica, Radzanów, Stromiec). W celu promocji swoich działań LGD umieszczała artykuły w prasie lokalnej o działaniach Stowarzyszenia i informujące o stanie realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju.

5.4. Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju

Realizacja rzeczowa

W ramach 3 celów szczegółowych wyznaczonych w LSR zaplanowano 12 przedsięwzięć z precyzyjnie wyznaczonymi 18 wskaźnikami produktu. 9 z 18 wskaźników produktu ma realizację umowy na poziomie co najmniej 100%. Realizację płatności na poziomie 100% (i ponad 100%) ma 9 wskaźników produktu. Największy, powyżej 100%, procent realizacji umów mają wskaźniki: „Liczba przeprowadzonych szkoleń”, „Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim” oraz „Liczba wydanych tytułów publikacji”.

Tabela 10. Postęp rzeczowy – stan na 31.12.2021 r.

Przedsięwzięcie	Wskaźniki produktu	Jednostka miary	Stan docelowy	Realizacja (%)	
				Umowy	Płatności
Tworzenie i wspieranie grup integracji społecznej (grupy formalne i nieformalne)	Liczba podmiotów, którym LGD udzieliło wsparcia	liczba	10	100	100

Kultywowanie i promocja kultury i tradycji lokalnych	Liczba zorganizowanych wydarzeń, imprez o charakterze kulturalnym	liczba	18	83	83
	Liczba wydanych publikacji w zakresie kultury i tradycji	liczba	10	80	80
	Liczba doposażonych podmiotów działających w sferze kultury i tradycji	liczba	15	100	100
	Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim	liczba	2	150	150
Podnoszenie świadomości tożsamości lokalnej i kompetencji społecznych mieszkańców	Liczba przeprowadzonych szkoleń	liczba	6	166	166
Organizacja przedsięwzięć kulturalnych i rekreacyjnych	Liczba zorganizowanych imprez sportowych i rekreacyjnych	liczba	8	25	75
Doskonalenie ogólnodostępnej bazy społecznej (kluby świetlice)	Liczba doposażonych obiektów	liczba	8	100	37,5
	Liczba wyremontowanych obiektów	liczba	8	87,5	25
Zakładanie i rozwój przedsięwzięć gospodarczych	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	liczba	11	100	81,81
	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	liczba	24	66,66	50
Dywersyfikacja dochodów w gospodarstwach rolnych	Liczba gospodarstw rolnych, w których zdywersyfikowano dochody	liczba	2	100	100
Infrastruktura turystyczna i rekreacyjna	Liczba nowopowstałych lub zmodernizowanych miejsc infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	liczba	32	68,75	56,25
Doradztwo merytoryczne dla wnioskodawców	Liczba podmiotów, osób którym udzielono doradztwa	liczba	200	96	96
Organizacja spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	liczba	20	100	110
Promocja obszaru LGD "Zapilicze" (wydawnictwa, projekty współpracy)	Liczba wydanych tytułów publikacji	liczba	4	100	125

	Liczba zrealizowanych projektów współpracy	liczba	1	1	100
Doskonalenie pracowników biura LGD (podnoszenie wiedzy i umiejętności)	Liczba szkoleń przeprowadzonych dla pracowników i organów LGD	liczba	9	9	100

Źródło: dane LGD

Postęp finansowy – stan na 31.12.2021 r.

Najwięcej środków wypłacono w ramach przedsięwzięcia *Zakładanie i rozwój przedsięwzięć gospodarczych* (2 172 153 PLN), *Infrastruktura turystyczna i rekreacyjna* (1 111 866 PLN) oraz *Kultywowanie i promocja kultury i tradycji lokalnych* (509 977 PLN). Przedsięwzięcia dotyczące przedsiębiorczości oraz infrastruktury turystycznej mają również najwyższe kwoty przeznaczone na realizację w przyszłości (367 752 PLN na rozwój przedsiębiorczości i 271 093 PLN na rozwój infrastruktury).

Tabela 11. Realizacja finansowa w PLN – stan na 31.12.2021 r.

	wypłacone	zakontraktowane	pozostałe do realizacji
1.1.1 Tworzenie i wspieranie grup integracji społecznej (grupy formalne i nieformalne)	49 980 zł	20 zł	0 zł
1.1.2 Kultywowanie i promocja kultury i tradycji lokalnych	509 977 zł	80 zł	4 944 zł
1.1.3 Podnoszenie świadomości tożsamości lokalnej i kompetencji społecznych mieszkańców	49 900 zł	100 zł	0 zł
1.1.4 Organizacja przedsięwzięć kulturalnych i rekreacyjnych	14 328 zł	30 677 zł	4 995 zł
1.1.5 Doskonalenie ogólnodostępnej bazy społecznej (kluby świetlice)	60 771 zł	110 205 zł	19 024 zł
1.2.2 Zakładanie i rozwój przedsięwzięć gospodarczych	2 172 153 zł	367 752 zł	845 095 zł
1.2..3 Dywersyfikacja dochodów w gospodarstwach rolnych	120 000 zł	0 zł	0 zł
1.2.4 Infrastruktura turystyczna i rekreacyjna	1 111 866 zł	271 093 zł	813 041 zł
2.1.2 Organizacja spotkań informacyjno konsultacyjnych LGD z Mieszkańcami	19 258 zł	3 842 zł	0 zł
2.1.3 Promocja obszaru LGD "Zapilicze" (wydawnictwa, projekty współpracy)	108 756 zł	26 244 zł	0 zł

2.1.4 Doskonalenie pracowników biura LGD (podnoszenie wiedzy i umiejętności)	45 220 zł	0 zł	0 zł
---	-----------	------	------

Źródło: dane LGD

Opis projektów współpracy

Do roku 2021 LGD „Zapilicze” zrealizowała jeden projekt współpracy.

LGD „Zapilicze” zrealizowała jeden międzyregionalny projekt współpracy: *Kreowanie Atrakcji Jednoczących Amatorów Kajakarstwa*. Partnerzy projektu to 3 Stowarzyszenia: LDG „Pilica”, LDG „Wszyscy razem” oraz LGD „Perła Jury”. Głównymi celami projektu było: zwiększenie atrakcyjności turystycznej obszarów partnerskich LGD poprzez kreowanie i promocję atrakcji turystycznych z wykorzystaniem zasobów naturalnych i kulturowych. Rezultatami projektu były: zbudowanie altan do odpoczynku dla turystów podczas spływu, zorganizowanie konkursu plastycznego „Pilica – dziedzictwo natury, kultury i tradycji” dla młodzieży w wieku szkolnym, zorganizowanie spływu kajakowego oraz przygotowanie materiałów promocyjnych. Jednocześnie wydano wspólny przewodnik dotyczący dorzecza rzeki Pilicy. Projekt ten wpłynął na atrakcyjność obszarów LGD pod względem turystycznym, rekreacyjnym i kulturowym, jak również wzmocnił marki Stowarzyszeń biorących udział w przedsięwzięciu.

6. Odpowiedź na wszystkie wskazane pytania badawcze

Ocena wpływu na główny cel LSR (jeśli inny niż obszary poniżej)

Zakończenie realizacji strategii przypadnie na 2024 rok. W momencie pisania raportu z ewaluacji trudno przewidzieć, czy wszystkie wskaźniki oddziaływania zostaną osiągnięte. Większość wskaźników oddziaływania opiera się o badania własne LGD, które prowadzone będą dopiero po zakończeniu realizacji strategii.

CEL OGÓLNY 1	WIELOKIERUNKOWY ROZWÓJ OBSZARU			
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego I	Jednostka miary	Stan początkowy 2013 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych sposób pomiaru
Zwiększenie zintegrowania społeczności lokalnej	procent	8300 = 100%	Wzrost w stosunku do roku bazowego 2013:	Dane z instytucji gminnych i dane beneficjentów
			40 %	Dokumentacja imprez zorganizowanych przez grupy formalne i nieformalne Info z UG nt. zwiększenia uczestnictwa mieszkańców w imprezach (wydane karty wstępu)
	procent	4828	3%	Zwiększenie uczestnictwa mieszkańców w wyborach samorządowych
	procent	0	100%	Dokumentacja dot. korzystania z nowych obiektów kulturalnych, rekreacyjnych i turystycznych;
Wskaźnik % mieszkańców deklarujących odczucie wpływu rozwoju przedsiębiorstw na wzrost jakości życia mieszkańców	procent	0	35%	Badanie społeczne na reprezentatywnej grupie 1000 mieszkańców

CEL OGÓLNY 2	WSPARCIE INTELKTUALNE ROZWOJU OBSZARU LGD			
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego II	Jednostka miary	Stan początkowy 2013 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych sposób pomiaru
Wzrost kompetencyjności społeczności lokalnej w zakresie przygotowania wniosków aplikacyjnych	Wzrost liczby ocen pozytywnych w stosunku do roku bazowego 2013 r.	20	400	Ocena własna beneficjentów, dane własne LGD – sprawozdania (ankieta ewaluacyjna), badanie społeczne
Rozpoznawalność LGD „Zapilicze” w środowisku lokalnym	Wzrost liczby ocen pozytywnych w stosunku do roku bazowego 2013 r.	20	100	Dane własne biura LGD – badania ewaluacyjne

Ocena wpływu na kapitał społeczny

Podjęmowane przez Lokalną Grupę Działania „Zapilicze” działania mające na celu budowę aktywnej i zintegrowanej społeczności, wpisane w Lokalną Strategię Rozwoju jako cel szczegółowy dla realizacji celu głównego, zdefiniowanego jako wielokierunkowy rozwój obszaru, oraz animacja współpracy lokalnej w celu ogólnym wsparcia intelektualnego rozwoju obszaru, miały duży i pozytywny wpływ na integrację społeczną. Ich intensywność (liczba

realizowanych projektów, ale też i udział w działaniach zewnętrznych) znacznie osłabła z momentem wybuchu pandemii, która wstrzymała wydarzenia o charakterze społecznym na długie miesiące. W przyszłości jednak działania aktywizacyjne, integracyjne i promujące społeczne zaangażowanie powinny być bezwzględnie i konsekwentnie kontynuowane.

Przedsiębiorczość

Wsparcie przedsiębiorczości jako ważny element działalności LGD również przebiegało o wiele bardziej efektywnie do czasu pandemii. Ze względu na sytuację związaną z pandemią, sytuacją międzynarodową oraz ich gospodarczymi następstwami, zmienia się rynek pracy i przedsiębiorczości – zdarzają się sytuacje, gdy przedsiębiorcy wycofują wnioski złożone w naborach, zarówno tych na rozwój, jak i podejmowanie działalności. Nawet po podpisaniu umowy zdarzają się sytuacje, gdy trudno jest się im rozliczyć z projektu, którego plan rozminął się z dynamicznie zmieniającą się rzeczywistością rynkową. Skutkuje to czasem przeciągającym się miesiącami blokowanie środków przeznaczonych na wsparcie przedsiębiorczości. W tej sytuacji LGD wolałyby mieć możliwość elastycznego dysponowania środkami i przesuwania ich z obszarów zagrożonych zmniejszeniem efektywności ich wydawania w inne miejsca, gdzie mogłyby one być wykorzystane w skuteczniejszy społecznie sposób (np. na turystykę, zachowanie dziedzictwa).

Turystyka i dziedzictwo kulturowe

Rozwój turystyki w atrakcyjnym pod względem przyrodniczym i kulturowym obszarze LGD był silnie obecny w wielu punktach Lokalnej Strategii Rozwoju i stanowił ważny obszar w działalności LGD „Zapilicze”. W planowaniu kolejnej strategii turystyka na pewno również zostanie wpisana jako ważny obszar potrzeb, gdyż pod tym względem wciąż daje się odczuć społeczny niedosyt. Potrzeby inwestycji w ten obszar daje się silnie odczuć w konsultacjach prowadzonych w całym regionie LGD.

Dotychczasowe działania w sektorze turystyki nakierowane były przede wszystkim na inwestycje w infrastrukturę, gdyż w tym zakresie wciąż widoczne są lokalne potrzeby wymagające zaspokojenia. Rozumiejąc potrzebę promocji walorów regionu, LGD stoi na stanowisku, że może ona zostać podjęta dopiero w momencie, gdy ta infrastruktura już powstanie i miejsca turystyczne będą faktycznie gotowe na przyjęcie turystów.

Grupy defaworyzowane

W strategii zdefiniowanych zostało kilka grup defaworyzowanych. Były to osoby poniżej 25. roku życia, bezrobotni, osoby po pięćdziesiątce, niepełnosprawni, osoby z niskim wykształceniem. Za uwzględnienie potrzeb tych grup w projekcie były oczywiście przyznawane punkty podczas ewaluacji. Jednak na tak niewielkim, mało licznym pod względem ludności

obszarze, definiowanie grup o specjalnych potrzebach w tak szczegółowy sposób wydaje się mijać z celem. W przyszłych strategiach LGD rekomenduje raczej definiowanie potrzeb i określanie dla nich grup odbiorców niż dopasowywanie wąsko i detalicznie zdefiniowanych grup społecznych do projektów w sposób arbitralny i często mało celowy.

Innowacyjność

Kryterium innowacyjności, oprócz tego, że było obowiązkowym kryterium dla przyjęcia Lokalnej Strategii Rozwoju, zostało w nią wpisane w wielu miejscach jako kryterium realizacji celów szczegółowych strategii. Jest to też, obok kryterium dotyczącego ochrony środowiska, najtrudniejszy obszar dla jednoznacznej oceny projektów, gdyż definicje tych kryteriów są nieprecyzyjne i podlegają subiektywnej interpretacji osób oceniających wnioski. W przyszłych strategiach należy więc kryterium innowacyjności ukonkretnić, aby uniknąć sytuacji, w której niemal każdy wniosek jest przez wnioskodawcę opisywany jako innowacyjny ze względu na dowolny jego kojarzący się z innowacyjnością element (na przykład zakup nowocześniejszej maszyny dla przedsiębiorstwa). W ramach tego kryterium punkty powinny być przyznawane za rzeczywiste innowacje, na przykład projekt produkcji samochodów elektrycznych dla dzieci. I takie rozumienie innowacyjności, jako tworzenia produktów i oferowania usług do tej pory nie istniejących, należałoby promować w przyszłości.

Projekty współpracy

Projekty współpracy są bardzo cennym narzędziem w pracy Lokalnych Grup Działania. Dają możliwość integracji ponadregionalnej, wymiany doświadczeń, konfrontacji sposobów działania, a przede wszystkim współpracy. W ramach projektów współpracy realizowane są przede wszystkim działania nakierowane na rozwój infrastruktury – tego typu działania są bardziej długotrwałe i lepiej widoczne, jak oznakowanie szlaków i organizacja miejsc turystycznych. Organizacja spotkań i wydarzeń nie daje ani takiej satysfakcji, ani też poczucia dobrze zainwestowanych środków. W ramach współpracy z LGD Stowarzyszenie Dolina Pilicy zostały przygotowane przewodniki dla tras kajakowych i turystycznych wzdłuż Pilicy, które cieszą się dużą popularnością. Metoda finansowania polegająca na refundacji środków własnych zainwestowanych w realizację projektu jest rozwiązaniem funkcjonującym od początku działalności lokalnych grup działania i żadna LGD nie powinna mieć kłopotu, by przynajmniej jeden projekt współpracy zrealizować. Jedynym problemem przy realizacji projektów współpracy może być znalezienie odpowiedniego partnera, zwłaszcza do realizacji projektów inwestycyjnych, które łączą się z większą potrzebą dokumentacji i zdobywania odpowiednich pozwoleń.

Ocena funkcjonowania LGD

Działania animacyjne podejmowane były przede wszystkim do momentu wybuchu pandemii, która je skutecznie zatrzymała. Obecnie powoli ta dziedzina działalności LGD powinna się odradzać, na razie jednak dzieje się to powoli ze względu na większą ostrożność w podejmowaniu działań społecznych i większą trudność w skompletowaniu zespołu do realizacji takich działań. LGD boryka się więc z brakiem chętnych do organizacji działań animacyjnych.

Ocena procesu wdrażania

Procedury oceny i wyboru projektów do realizacji w ramach naborów były dla beneficjentów trudne i skomplikowane, a także zbyt szerokie i niezrozumiałe. Konieczne jest w przyszłości ograniczenie ilości dokumentacji wymaganej bez względu na skalę projektu, w których od niedużego do naprawdę kompleksowego wymagana jest ta sama ilość dokumentów. Ponadto procedury wdrażania z poziomu wojewódzkiego powinny być ujednoczone i tożsame dla wszystkich lokalnych grup działania z województwa, co ułatwiłoby pracę zarówno urzędnikom, jak i pracownikom biur, które mogłyby się w zakresie ich dopełniania wzajemnie konsultować.

Niektóre kryteria oceny i wyboru wymagają również doprecyzowania – tak jak kryterium innowacyjności – gdyż w tej chwili nawet kryteria twarde, obejmujące parametry mierzalne, podlegają zbyt swobodnej interpretacji w zbyt wielu wypadkach, nie stanowiąc obiektywnie jednolitej i sprawiedliwej metody weryfikacji wniosków.

Obecnie za część procesu oceny wdrażania odpowiada Urząd Marszałkowski i potwierdzenie realizacji projektów LGD otrzymuje tylko jeśli o nie wystąpi. Jednak wgląd w ocenę realizacji własnych projektów LGD powinno mieć zagwarantowany w sposób systemowy i na bieżąco by mieć pełną wiedzę na ich temat, w tym również wiedzę na temat opóźnień, rezygnacji i innych problemów podczas realizacji projektów. Nie mając tej wiedzy LGD pozbawione jest części kontroli nad realizacją własnego budżetu.

Wartość dodana podejścia LEADER

W ramach współdziałania LGD z sektorami: samorządowym, przedsiębiorstw oraz organizacji pozarządowych najaktywniejszą i najefektywniej współpracującą stroną są samorządy. Współpraca układa się również dobrze w sektorze organizacji społecznych, które realizują wydarzenia społeczne i do udziału w nich angażują pozostałe strony. Niestety, w sektorze przedsiębiorstw często trudno o wartość dodaną wynikającą z międzysektorowej współpracy, gdyż zainteresowanie nią kończy się często w momencie realizacji własnych celów przez przedsiębiorcę.

Potencjał promocyjny zbudowany podczas realizacji w ramach współpracy z LGD jest wykorzystywany głównie lokalnie – większość realizacji miało charakter materialny i związany z konkretną gminą i miejscem.

LGD nie prowadzi stałego monitoringu własnego skali wykorzystania infrastruktury powstałej w ramach swoich działań.

Wszystkie działania podejmowane przez LGD „Zapilicze” miały na celu realizację konkretnych zadań definiowanych w strategii dla całego obszaru łącznie, i w ten sposób komplementarnie przyczyniły się do wielokierunkowego rozwoju obszaru, sprawiając, że stał się on atrakcyjniejszy i przyjemniejszy do życia, a zmiany na lepsze są widoczne gołym okiem.

7. Podsumowanie, wnioski i rekomendacje

Lokalna Grupa działania jest partnerstwem trójsektorowym. Najsilniejszą pozycję w partnerstwie mają bez wątpienia samorządy. Tworzą trwałą strukturę, mają do dyspozycji dobrze zorganizowane urzędy i wykwalifikowanych pracowników. Samorządy korzystają z dostępnych w LGD funduszy ale traktują Stowarzyszenie jako kolejną platformę współpracy. Równie silne relacje wiążą LGD z organizacjami pozarządowymi działającymi na obszarze LSR. Dzieje się tak w dużej mierze ze względu na prowadzone projekty grantowe. Najmniej chętni do współpracy są przedsiębiorcy, którzy nakierowani są pozyskiwaniem funduszy. LGD powinno skoncentrować się na dalszej aktywizacji i zaangażowaniu organizacji pozarządowych w funkcjonowanie Partnerstwa, ale również wytworzeniu platformy systematycznej współpracy z przedsiębiorcami.

Dużą część działań, poza wspieraniem przedsiębiorczości, zaplanowana została jako projekty grantowe. Narzędzie to bardzo dobrze wpisuje się w ideę wspierania działań oddolnych prowadzonych przez lokalnych liderów i organizacje pozarządowe. Skutkowało to rozwojem relacji z Kołami Gospodyń Wiejskich, OSP i innymi organizacjami działającymi na obszarach wiejskich. Budowanie kapitału społecznego tą metodą przynosi najlepsze rezultaty. Trudno jednak nie wspomnieć o wadach samego narzędzia, jakimi są projekty grantowe. Brak zaplanowanego pełnego prefinansowania dla organizacji pozarządowych powoduje, że organizacje muszą, do realizacji działań społecznych, samodzielnie pozyskiwać większość funduszy. Dodatkowo LGD z własnych środków refinansuje poniesione koszty zaraz po realizacji zadania, gdy sama musi czekać długi czas na rozliczenie całego grantu. Projekty grantowe są również bardzo pracochłonne, co przy ograniczonych zasobach kadrowych LGD powoduje, że brak jest czasu na działania animacyjne. Rekomendacja zmiany zasad realizacji projektów grantowych wykracza poza możliwości decyzyjne LGD, ale nie może być pominięta.

Biuro stowarzyszenia zajmuje się właściwie wszystkimi aspektami funkcjonowania partnerstwa. Organizuje Walne Zebrania Członków, wspomaga Radę w ocenie i wyborze operacji, przygotowuje dane do podejmowania decyzji przez Zarząd. Przede wszystkim ogłasza, organizuje i przeprowadza nabory wniosków. Wykazuje dbałość o jakość składanych wniosków poprzez rzetelnie prowadzone i skuteczne doradztwo. Wszystko to łączy się z bardzo wysoką oceną pracowników dokonywaną zarówno ze strony członków LGD jak i wnioskodawców. Doceniono kompetencje merytoryczne oraz podejście do klientów. Pozytywne opinie wyrażano zarówno w ankietach jak i wywiadach prowadzonych z beneficjentami. Dla utrzymania wysokiej jakości działań oraz dobrych opinii o LGD niezbędne jest docenianie wkładu w ten proces pracowników biura zarówno w wymiarze moralnym jak i ekonomicznym.

Rada LGD odpowiada za jakość wniosków przyjętych do realizacji. Wybór odpowiednich wniosków jest warunkiem ich sprawnej realizacji i w konsekwencji osiągania wskaźników LSR. Ogromną rolę w tym procesie odgrywają pracownicy biura udzielając bezpłatnego doradztwa i w ten sposób podnosząc jakość składanych wniosków. Niemniej władze LGD powinny dbać o jakość kryteriów wyboru operacji, narzędzia warunkującego sprawną pracę Rady. Drugi, nie mniej ważnym zadaniem członków Rady jest ich rola społeczna. Reprezentując poszczególne gminy są również reprezentantami LGD w terenie. Wymaga to od członków Rady pewnych kompetencji osobistych, społecznych i komunikacyjnych. Właśnie o te aspekty władze LGD powinny zadbać, w szczególności organizując dla członków Rady szkolenia wykraczające poza proces wyboru operacji.

Znaczącym problemem utrudniającym funkcjonowanie organizacji jest stopień zbiurokratyzowania w zakresie realizacji LSR. Mało przyjazne dla wnioskodawców procedury powodują, że niezbędne jest stałe wsparcie ze strony pracowników biura w zakresie szkoleń i doradztwa. Rozbudowane wnioski oraz skomplikowane biznesplany stanowią problem nie tylko dla wnioskodawców ale również dla oceniających wnioski członków Rady. Weryfikacja tak obszernej dokumentacji kumuluje się z koniecznością przygotowania dokumentacji po naborze wniosków po stronie LGD. Duża ilość dokumentów, które wymagają obsługi sprawia, że pracownicy biura nie mają czasu na szersze działania animacyjne i aktywizacyjne.

Ewaluacja końcowa wymagała od wszystkich członków Stowarzyszenia wyjątkowej pracy. Krótki czas realizacji badań sprzyjał kumulowaniu działań. Niemniej wsparcie i zaangażowanie władz LGD, pracowników i członków LGD zapewniło sukces realizacji wszystkich założonych działań. Na koniec należy jeszcze raz podziękować wszystkim, którzy wnieśli wkład w powstanie tego opracowania, czy to poprzez przygotowanie dokumentów, zestawień, uczestnictwo w wywiadach grupowych i indywidualnych, czy też poprzez wypełnianie anonimowych ankiet.

8. Spis tabel i wykresów

Wykresy

Wykres 1. Procent ankiet z poszczególnych gmin	12
Wykres 2. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”?	19
Wykres 3. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „w ostatnich latach (od 2016 roku) warunki do życia w mojej gminie poprawiły się”? ...	19
Wykres 4. Jak obecnie ocenia Pan/i swoją gminę pod względem:	20
Wykres 5. Proszę ustosunkować się do poniższych stwierdzeń:	21
Wykres 6. Czy jest Pan/i zadowolony/a z warunków życia w gminie?.....	22
Wykres 7. Czy rozważa Pan/i zmianę miejsca zamieszkania?	22
Wykres 8. Jakie są powody?	22
Wykres 9. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z infrastruktury / obiektów finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?	23
Wykres 10. Czy Pana/i zdaniem projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?.....	23
Wykres 11. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z projektów takich jak szkolenia, spotkania, festyny finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?.....	24
Wykres 12. Czy Pana/i zdaniem projekty te cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?	24
Wykres 13. Proszę sobie wyobrazić, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale dodatkowych środków finansowych w swojej gminie. Które z poniżej wymienionych obszarów dofinansował/a/by Pan/i w pierwszej kolejności?	25
Wykres 14. Jak ogólnie ocenia Pan/Pani funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania? LGD działa: 26	26
Wykres 15. Proszę ocenić funkcjonowanie Biura LGD	26
Wykres 16. Proszę ocenić poniższe zdania dotyczące Biura LGD.....	27
Wykres 17. Jak ocenia Pan(i) funkcjonowanie Biura LGD w poniższych wymiarach: 27	27
Wykres 18. Skąd czerpie Pan/Pani informacje dotyczące funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania?.....	28

Wykres 19. Który z kanałów przekazywania informacji zwrotnej od społeczności do LGD byłby dla Pani/Pana najbardziej odpowiedni?	29
Wykres 20. Skąd, przede wszystkim, czerpie Pan(i) informacje o potrzebach mieszkańców? 29	
Wykres 21. Czy nabory wniosków ogłaszane przez LGD odpowiadały na potrzeby mieszkańców?	30
Wykres 22. Czy realizowane w LGD nabory wniosków pomogły w rozwiązywaniu problemów społecznych związanych z potrzebą?	31
Wykres 23. Czy Pana(i) zdaniem środki finansowe przeznaczone na wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju zostały wydane efektywnie (z korzyścią dla społeczności)? 31	
Wykres 24. Czy Pana(i) zdaniem za pomocą innych projektów można byłoby osiągnąć podobne rezultaty?	32
Wykres 25. Czy Pana(i) zdaniem LGD powinna podejmować dodatkowe działania aby rozwiązywać problemy społeczne mieszkańców obszaru LGD?	32
Wykres 26. Czy zna Pan/i Lokalną Grupę Działania „Zapilicze”?	35
Wykres 27. W jaki sposób dowiedział się Pan/i o Lokalnej Grupie Działania?	35

Tabele

Tabela 1. Ludność ogółem	14
Tabela 2. Zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców	14
Tabela 3. Wskaźniki przedsiębiorczości	15
Tabela 4. Bezrobocie	16
Tabela 5. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców	17
Tabela 6. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej	17
Tabela 7. Zasięg wypłacanych zasiłków na dzieci do lat 17	18
Tabela 8. Turystyka	18
Tabela 9. Spotkania organów LGD	34
Tabela 10. Postęp rzeczowy – stan na 31.12.2021 r.	36
Tabela 11. Realizacja finansowa w PLN – stan na 31.12.2021 r.	38

9. Aneksy tworzone w toku realizacji badania

Narzędzia badawcze

9.1. Scenariusz wywiadu pogłębionego z wnioskodawcami/beneficjentami:

1. Jak wnioskodawca dowiedział się o konkursie, skąd pochodzi wiedza o LGD i jak jest ona znacząca;
2. Pomysł na projekt - skąd pochodził, czy ktoś pomagał w konceptualizacji, czy wynajmowano firmę lub osobę do pomocy w opracowaniu wniosku;
3. Zakres pomocy ze strony LGD, doświadczenia związane z doradztwem;
4. Znajomość wniosku i procedury, trudności z wypełnianiem wniosku;
5. Ocena wniosku w LGD, doświadczenia i opinie o kryteriach oraz ocenie przez Radę LGD;
6. Proces administracyjny po dokonaniu wyboru operacji do dofinansowania;
7. Ogólna ocena kontaktów z LGD w czasie opracowania wniosku, oceny i wyboru oraz realizacji
8. Podejście kontrfaktyczne: czy jeszcze raz spróbowałby wnioskować do LGD;
9. Podejście kontrfaktyczne: czy zrealizował pomysł mimo braku dofinansowania (dla osób, które nie uzyskały dofinansowania)
10. Podsumowanie i ogólne opinie o trudnościach i dobrych stronach procesu.

9.2. Scenariusz wywiadu pogłębionego z przedstawicielami gmin:

1. Czy w Pana/Pani gminie ludzie są aktywni. Czy jest dużo organizacji pozarządowych?
 - a. Czy działania LGD w jakiś sposób wpływają na rozwój aktywności społecznej mieszkańców (kapitału społecznego)?
2. Czy ludzie są w tej gminie przedsiębiorczy. Czy dla rozwoju obszaru lepsze są środki na podejmowanie czy na rozwój działalności gospodarczej?
3. A jak już rozmawiamy o ludziach, którzy tu mieszkają. W jakiej grupie należałoby szukać ludzi, którzy sobie nagorzej radzą. Takich którzy wymagają najpilniejszej pomocy? (młodzież, seniorzy, niepełnosprawni)
4. Jeśli chodzi o kulturę i turystykę. Czy działania LGD jakoś wpłynęły na rozwój obszaru w tej dziedzinie?
5. Przejdźmy teraz do tego jak działa LGD. Jak wygląda komunikacja i współpraca pomiędzy gminami a LGD.
6. Czy ta współpraca pozwala działać efektywnie? Jak duży wpływ na to co robi i jak działa LGD mają władarze gmin partnerskich?
7. Czy LGD dobrze widać w gminach. Czy pojawia się na dożynkach, organizuje konkursy, wyjazdy. Czy mieszkańcy wiedzą, że taka organizacja działa tu na obszarze.
8. W czym należałoby szukać największej zalety istnienia LGD?
9. Czy jest coś co można by poprawić w działaniach LGD?

9.3. Ankieta kierowana do wnioskodawców, beneficjentów i członków LGD

Ocena funkcjonowania LGD

Szanowni Państwo,

głównym celem funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania jest realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014-2020 opracowanej wspólnie z mieszkańcami naszego regionu. Strategia ta realizowana jest przez szereg przedsięwzięć, których zadaniem jest rozwiązywanie potrzeb mieszkańców.

W ramach podsumowań wdrażania programu oraz wypełniając zapisy zawarte w Strategii przygotowaliśmy ankietę. Zarówno podczas tworzenia dokumentu jak i teraz Państwa zdanie jest dla nas niezmiernie istotne.

Wszystkie dane pozyskane w ramach tej ankiety będą traktowane poufnie, a analizy dotyczyć będą jedynie uogólnionych opinii.

Prezes LGD

1. Jak ogólnie ocenia Pan/Pani funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania? LGD działa:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Bardzo dobrze
2. Raczej dobrze
3. I dobrze i źle
4. Raczej źle
5. Bardzo źle
6. Trudno powiedzieć

2. Proszę ocenić funkcjonowanie Biura LGD

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Zdecydowanie się zgadzam	Raczej się zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam
1.	Godziny pracy biura LGD są dogodne dla klientów				
2.	Strona internetowa zawiera aktualne informacje				
3.	Odpowiedzi na wiele pytań można uzyskać telefonując do biura LGD				
4.	Łatwo umówić się na spotkanie z pracownikami biura LGD				

3. Proszę ocenić poniższe zdania dotyczące Biura LGD

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Zdecydowanie się zgadzam	Raczej się zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam
1.	Pracownicy mają wiedzę odpowiednią do wykonywanej pracy				
2.	Pracownicy z zaangażowaniem wykonują swoje obowiązki				
3.	Pracownicy udzielają rzetelnych informacji i porad				
4.	Pracownicy są mili i uprzejmi				

4. Jak ocenia Pan(i) funkcjonowanie Biura LGD w poniższych wymiarach:

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Bardzo dobrze	Raczej dobrze	I dobrze i źle	Raczej źle	Bardzo źle	Trudno powiedzieć
1.	prowadzenie doradztwa						
2.	organizacja naborów wniosków						

3.	pozyskiwanie dodatkowych funduszy zewnętrznych						
4.	informowanie członków LGD o funkcjonowaniu LGD						
5.	prowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych dla mieszkańców						
6.	współpraca z innymi LGD						

5. Skąd czerpie Pan/Pani informacje dotyczące funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania? **Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 najważniejsze kanały pozyskiwania informacji**

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Bezpośrednie kontakty z Władzami LGD
2. Bezpośrednie kontakty z pracownikami Biura
3. Walne zebranie członków
4. Oficjalna strona internetowa LGD
5. Ogłoszenia na tablicach informacyjnych w miejscowościach na terenie LGD
6. Portale społecznościowe
7. Szkolenie dla potencjalnych beneficjentów (warsztaty, imprezy)
8. Informacja bezpośrednia w siedzibie (biurze) LGD
9. Inne sposoby. Jakież?

6. Który z kanałów przekazywania informacji zwrotnej od społeczności do LGD byłby dla Pani/Pana najbardziej odpowiedni? **Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.**

Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.

1. Ankieta papierowa
2. Ankieta elektroniczna
3. Kontakt bezpośredni z przedstawicielem LGD
4. Kontakt mailowy
5. Kontakt telefoniczny
6. Kontakt poprzez portal społecznościowy (np. czat z pracownikiem LGD)
7. Panel dyskusyjny po zakończeniu szkoleń i spotkań (możliwość zadawania pytań, zgłaszania uwag)

8. Inny, jaki?

7. Skąd, przede wszystkim, czerpie Pan(i) informacje o potrzebach mieszkańców? **Proszę wskazać nie więcej niż 3 najważniejsze źródła.**

Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.

1. Z własnego doświadczenia
2. Z rozmów z mieszkańcami
3. Z rozmów z samorządowcami, członkami organizacji pozarządowych itp.
4. Z mediów (lokalna prasa, telewizja, radio)
5. Z Internetu (portale, wortale, fora dyskusyjne)
6. Z badań społecznych i analiz gospodarczych
7. Z innych źródeł (jakich?)

8. Czy nabory wniosków ogłaszane przez Lokalną Grupę Działania odpowiadały na potrzeby mieszkańców?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Idealnie wpisywały się w potrzeby mieszkańców
2. W większości przypadków wpisywały się w potrzeby mieszkańców
3. Często mijają się z potrzebami mieszkańców
4. Prawie w ogóle nie odpowiadały na potrzeby mieszkańców
5. Trudno powiedzieć

9. Jakie są najważniejsze problemy społeczne mieszkańców regionu (Pana/Pani gminy)? Proszę odpowiedzieć własnymi słowami.

Proszę odpowiedzieć własnymi słowami.

--

10. Czy realizowane w LGD nabory wniosków pomogły w rozwiązywaniu problemów społecznych?

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Zdecydowanie tak	Raczej tak	I tak i nie	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Nie dotyczy
--	--	------------------	------------	-------------	------------	------------------	-------------

1.	Związane z potrzebą zakładania i rozwijania działalności gospodarczej						
2.	Związane z potrzebą rozwoju infrastruktury społecznej i kulturalnej (np. świetlice wiejskie, place zabaw dla dzieci)						
3.	Związane z potrzebą rozwoju infrastruktury turystycznej, sportowej i rekreacyjnej (np. boiska, siłownie zewnętrzne, altany)						
4.	Związane z potrzebą rozwoju aktywności społecznej mieszkańców (np. warsztaty, spotkania, pikniki, szkolenia)						
5.	Związane z potrzebą zachowania dziedzictwa lokalnego						
6.	Związane z potrzebą promocji obszaru objętego LSR						

11. Czy Pana(i) zdaniem środki finansowe przeznaczone na wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju zostały wydane efektywnie (z korzyścią dla społeczności)?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej tak
3. Raczej nie
4. Zdecydowanie nie

5. Trudno powiedzieć

12. Czy Pana(i) zdaniem za pomocą innych projektów można byłoby osiągnąć podobne rezultaty?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak, inne projekty byłyby bardziej efektywne
2. Zastosowanie innych projektów dałoby podobne rezultaty
3. Nie, inne projekty byłyby mniej efektywne
4. Trudno powiedzieć

13. Czy Pana(i) zdaniem LGD powinna podejmować dodatkowe działania aby rozwiązywać problemy społeczne mieszkańców obszaru LGD?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. LGD powinna ograniczyć się do założeń Lokalnej Strategii Rozwoju
2. LGD powinna podejmować również wyzwania wykraczające poza LSR
3. Trudno powiedzieć

14. Co jeszcze mogła by zrobić LGD, aby skuteczniej rozwiązywać problemy społeczne?

Proszę odpowiedzieć własnymi słowami.

Proszę o podanie kilku informacji o sobie, wyłącznie w celach statystycznych

15. W której gminie Pan(i) mieszka?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. gmina Białobrzegi
2. gmina Promna
3. gmina Stromiec
4. gmina Radzanów

5. gmina Stara Błotnica
6. gmina Wyśmierzyce

16. Płeć

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Kobieta
2. Mężczyzna

17. Do jakiej kategorii wiekowej może się Pan(i) zaliczyć?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. mniej niż 18 lat
2. od 18 do 24 lat
3. od 25 do 34 lat
4. od 35 do 50 lat
5. więcej niż 50 lat

18. Jestem:

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Rolnikiem
2. Członkiem organizacji społecznej (stowarzyszenie, fundacja, związek zawodowy, klub sportowy)
3. Przedsiębiorcą
4. Członkiem środowiska (grupy) bez osobowości prawnej (koło gospodyń wiejskich, zespół ludowy, koło wędkarskie, koło hobbystów i inne)
5. Reprezentantem podmiotu z sektora publicznego (gmina, dom kultury, zakład opieki zdrowotnej)
6. Żadne z powyższych

Dziękujemy za wypełnienie ankiety

9.4. Ankieta kierowana do mieszkańców obszaru LGD

Poziom satysfakcji mieszkańców LGD Zapilicze

Zapraszamy Państwa – mieszkańców naszego regionu do wyrażenia opinii na temat warunków życia w naszej gminie. Ankieta jest anonimowa a jej wyniki posłużą wyłącznie temu, aby dostosować Lokalną Strategię Rozwoju do potrzeb mieszkańców i regionu.

1. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej Tak
3. Trochę tak/trochę nie
4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie
6. Nie mam zdania

2. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „w ostatnich latach (od 2014 roku) warunki do życia w mojej gminie poprawiły się”?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej Tak
3. Trochę tak/trochę nie
4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie
6. Nie mam zdania

3. Jak obecnie ocenia Pan/i swoją gminę pod względem:

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Bardzo dobrze	Dobrze	Przeciętnie	Źle	Bardzo źle	Nie mam zdania
1.	Atrakcyjności turystycznej						
2.	Promocji dziedzictwa kulturowego, zasobów naturalnych i turystyki						
3.	Infrastruktury i oferty kulturalnej						
4.	Infrastruktury i oferty sportowej i rekreacyjnej						
5.	Infrastruktury drogowej						
6.	Zaangażowania mieszkańców w rozwiązywanie lokalnych problemów						
7.	Tożsamości mieszkańców z regionem						
8.	Działań i usprawnień na rzecz osób niepełnosprawnych						
9.	Działań na rzecz bezrobotnych						
10.	Działań na rzecz osób przed 34 rokiem życia						
11.	Działań na rzecz osób po 50 roku życia						
12.	Działań na rzecz kobiet						
13.	Możliwości zatrudnienia poza rolnictwem						
14.	Sprzyjających warunków dla przedsiębiorców i prowadzenia firmy						

4. Proszę ustosunkować się do poniższych stwierdzeń:

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	nie wiem
1.	Uczestniczę w wydarzeniach organizowanych w gminie (kulturalnych, rekreacyjno-					

	sportowych, obchodach świąt etc.)					
2.	Biorę udział w przygotowywaniu gminnych wydarzeń (sam(a) albo w ramach grupy, do której należę)					
3.	Należę do stowarzyszenia/organizacji pozarządowej (stowarzyszenie, fundacja)					
4.	Należę do nieformalnej grupy społecznej (koła gospodyń etc.)					
5.	Mam możliwości, by wypowiadać się na temat ważnych zagadnień (dotyczących gminy i mojej miejscowości)					
6.	Jestem członkiem rady/komitegu (np. w szkole, klubie sportowym, przedsiębiorstwie)					
7.	Znam najważniejsze fakty historyczne dotyczące mojej miejscowości/gminy					
8.	Potrafię wskazać najważniejsze atrakcje turystyczne w okolicy					
9.	Na terenie mojej gminy mogę rozwijać się zawodowo					
10.	W mojej gminie powstaje wiele firm					
11.	W mojej gminie chętnie inwestują przedsiębiorcy					
12.	Na terenie mojej gminy są sprzyjające warunki dla turystów i osób przyjezdnych					

5. Czy jest Pan/i zadowolony/a z warunków życia w gminie?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej Tak
3. Trochę tak/trochę nie

4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie
6. Nie mam zdania

6. Czy rozważa Pan/i zmianę miejsca zamieszkania?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. tak
2. nie

7. Jakie są powody?

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Trudny dostęp do edukacji
2. Trudny dostęp do instytucji kultury
3. Utrudniony dostęp do placówek opieki nad dziećmi
4. Brak perspektyw zawodowych
5. Powody osobiste/ rodzinne
6. Inne (jakie?)

8. Czy w Pana/i gminie, począwszy od 2014 r. realizowano projekty ze środków unijnych?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. tak
2. nie
3. nie wiem

9. Ile projektów zrealizowano?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Mniej niż 5
2. Od 5 do 10

3. Więcej niż 10

10. Czy projekty te poprawiły warunki życia w gminie?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej Tak
3. Trochę tak/trochę nie
4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie
6. Nie mam zdania

11. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z infrastruktury / obiektów finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2014 r.?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak często
2. Tak, czasem
3. Trudno powiedzieć
4. Nie

12. Czy Pana/i zdaniem projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak
2. Trudno powiedzieć
3. Nie

13. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z projektów takich jak szkolenia, spotkania, festyny finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2014 r.?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak często
2. Tak, czasem
3. Trudno powiedzieć
4. Nie

14. Czy Pana/i zdaniem projekty te cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak
2. Trudno powiedzieć
3. Nie

15. Proszę sobie wyobrazić, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale dodatkowych środków finansowych w swojej gminie. Które z poniżej wymienionych obszarów dofinansował/a/by Pan/i w pierwszej kolejności? (Prosimy o zaznaczenie „x” trzech najważniejszych)

Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.

1. Promocja obszaru, dziedzictwa kulturowego, zasobów naturalnych, turystyki
2. Infrastruktura i oferta kulturalna
3. Infrastruktura i oferta sportowa i rekreacyjna
4. Infrastruktura społeczna (świetlice, miejsca spotkań)
5. Infrastruktura drogowa
6. Aktywność społeczna mieszkańców (zaangażowania w sprawy lokalne)
7. Działania wzmacniające tożsamość mieszkańców z regionem
8. Działania wynikające z inicjatywy mieszkańców
9. Warunki życia osób niepełnosprawnych
10. Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych
11. Zwiększenie liczby miejsc pracy poza rolnictwem

16. Czy zna Pan/i Lokalną Grupę Działania "Zapilicze"?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak,
2. Nie znam, nie słyszałam/em

17. W jaki sposób dowiedział się Pan/i o Lokalnej Grupie Działania "Zapilicze"?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. od znajomych, sąsiadów
2. w instytucji (urząd, szkoła)
3. z lokalnej prasy
4. widziałem/am działania LGD
5. uczestniczyłem/am w działaniach LGD/ brałem/am udział w projekcie

18. Status na rynku pracy:

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Osoba (fizyczna, prawna lub inna) prowadząca działalność gospodarczą
2. Zatrudniony/a w rolnictwie
3. Zatrudniony/a poza rolnictwem
4. Uczący się/studiujący
5. Osoba bezrobotna
6. Inny typ, jaki?

19. Płeć:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Kobieta
2. Mężczyzna

20. Niepełnosprawność:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Osoba niepełnosprawna, posiadająca orzeczenie o niepełnosprawności

2. Osoba pełnosprawna

21. Wykształcenie:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. podstawowe
2. zasadnicze zawodowe
3. średnie
4. policealne
5. licencjat, inżynier
6. wyższe magisterskie
7. inne

22. Wielkość gospodarstwa rolnego:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. nie posiadam gospodarstwa rolnego
2. do 5 ha
3. 6-10 ha
4. 11-20 ha
5. 21-50 ha
6. >50 ha

23. Wiek

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. mniej niż 18 lat
2. 18 do 24 lat
3. 25-34 lat

4. 35-50 lat

5. >50 lat

24. Miejsce zamieszkania:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Gmina Białobrzegi

2. Gmina Promna

3. Gmina Radzanów

4. Gmina Stara Błotnica

5. Gmina Stromiec

6. Gmina Wyśmierzyce

Dziękujemy za wypełnienie ankiety

9.5. Scenariusz zogniskowanego wywiadu grupowego

1. Wprowadzenie
 - a. Przedstawienie moderatora, opisanie celu badania, anonimowości uzyskanych odpowiedzi, konieczność nagrywania wywiadu z uwagi na późniejszą analizę wyników
2. Ocena wpływu na kapitał społeczny
 - a. Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?
 - b. W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?
3. Przedsiębiorczość
 - a. W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?
 - b. Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?
4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe
 - a. W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?
 - b. W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?
5. Grupy defaworyzowane
 - a. Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
6. Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?
 - a. Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?
7. Innowacyjność
 - a. W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
 - b. Jak można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?
8. Ocena funkcjonowania LGD
 - a. Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwala na efektywną i skuteczną realizację LSR?
 - b. Jak jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
 - c. Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?
9. Zakończenie spotkania

Czas trwania 120 minut